

Yaşam hakkı üzerine örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 3) (* MDG ilgili göstergeler)

	Yaşamın Keyfi Kısıtlanması	Kişilerin Kaybolması	Sağlık ve Beslenme	Ölüm Cezası
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Hükümet tarafından onaylanan yaşam hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları sözleşmeleri Yürürlük tarihi ve Anayasa ve diğer üst Yasalar kapsamında yaşam hakkı kapsamı Yürürlük tarihi ve yaşam hakkı uygulaması üzerine yerel yasaların kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Yürürlük tarihi ve Anayasa'da ihzar emrinin kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Zaman çerçevesi ve sağlık ve beslenme konusunda ulusal politika kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Ölüm cezasını kaldıran alt-ulusal kurumların sayısı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kurumu, insan hakları ombudmanlığı veya diğer mekanizmalar tarafından yaşam hakkı üzerine alınan inceleme ve hüküm verilen şikâyetlerin oranı ve bunlara hükümet tarafından etkin seviyede verilen cevapların yüzdesi Ulusal Kuruluşlar Uluslararası Koordinasyon Komitesi usul kuralları ile Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının akreditasyon tipi Rapor sürecinde hükümet tarafından etkin düzeyde yanıt verilen Yargısız İnfaz, Hafif Suçlar veya Keyfi Yargılamalar BM Özel Raportörüne gönderilen yazışmalar Kuvvet, tutuklama, gözaltı, sorgulama veya cezalandırmanın orantısız uygulanması ile ilgili olarak davranış kuralları konusunda eğitilmiş emniyet görevlilerinin oranı (polis, asker ve Devlet güvenlik kuvvetleri de dahil) Rapor sürecinde fiziksel veya fiziksel nitelikte olmayan taciz suçlamasıyla veya ölüm veya ölüm tehdidi ile resmi olarak sorgulanan emniyet görevlilerinin oranı Rapor sürecinde disiplin tedbirleri veya soruşturmaya uğrayan emniyet görevlilerinin oranı Rapor sürecinde keyfi kısıtlama, tutuklama, hüküm giyme, mahkumiyet veya hapis cezasına çarptırılma olaylarıyla ilgili vakalarda tespit edilen failerin oranı.. 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde hükümet tarafından etkin bir şekilde ele alınan Zorla veya Gönülsüz Alıkoymaya Bağlı Kaybolmalar için BM Çalışma Grubu tarafından gönderilen yazışmaların oranı Rapor sürecinde uygulanan yargılama öncesi tutuklu kalma süresi (mahkeme karşısına çıkartılmadan önce) yasalarda belirlenen süreleri aşan vakaların oranı Rapor sürecinde mahkemelere yansıyan ihzar emirleri ve benzeri dava dilekçelerinin sayısı Rapor sürecinde keyfi kısıtlama, tutuklama, hüküm giyme, mahkumiyet veya hapis cezasına çarptırılma olaylarıyla ilgili vakalarda tespit edilen failerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Gelişmiş bir içme suyu kaynağı kullanan popülasyonun oranı * Kalifiye sağlık personelinin eşlik ettiği doğumların oranı * Açlık seviyesinin altında yaşayan popülasyonun oranı * Kamu beslenme destek programları kapsamındaki hedef popülasyon oranı Gelişmiş arıtma tesisleri kullanan popülasyonun oranı Aşı-önlenebilir hastalıklara karşı bağışıklı bir-yaş popülasyonunun oranı (örn. kızamık*) Tespit edilip iyileştirilen hastalık vakalarının oranı (örn. tüberküloz*) 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecince ölüm cezasına çarptırılan kişilerin sayısı İdam cezası alan kişilerin ortalama idam bekleme süreleri Ölüm cezası istemi ile yargılanan sanıkların bir danışman veya yasal desteğe erişim oranı Kendilerine verilen ölüm cezalarını üst mahkemeye temyiz etme haklarını kullanan hükümlülerin oranı Kişilerin ölüm cezasına çarptırılma olasılıkları bulunan ülkelere sürülme veya olası sürgünleri ile ilgili rapor edilen vakalar
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> 100,000 ' lik nüfus başına cinayet ve hayati kasit taşıyan suçların sayısı cinayet suçlaması ile her 1,000 tutuklu veya hükümlü arasında yaşanan ölüm sayısı (örn.. hastalık, intihar, cinayet) Ömür boyu hapis cezası ile ilgili rapor edilen vakalar (örn.; Hukuk dışı, hafif suç veya keyfi infazlar hakkında UN Özel Raportörüne rapor edilen) 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor edilen kaybolma vakaları (örn.; Zorla veya Gönülsüz Alıkoymaya Bağlı Kaybolmalar için BM Çalışma Grubuna rapor edilen) Açıklama tarihi itibarı ile kişinin bulunduğu konum itibarı ile açıklanan kaybolma vakalarının oranı (özgürlük sonrası, tutuklu veya ölü olarak). 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk veya beş yaş altı ölüm oranları * Doğum ve 1 yaşına kadar hayatta kalma oranı Bilinen veya bilinmeyen hastalıklardan ötürü meydana gelen ölümlerin yaygınlığı (örn.; HIV/AIDS, sıtma* ve tüberküloz*) 	<ul style="list-style-type: none"> İnfaz edilen ölüm cezalarının oranı İnfaz sayısı (idam cezası olarak)
24.4.08	. Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır.			

Özgürlük hakkı ve kişinin güvenliği üzerinde örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 3)

	Cezai kovuşturmayaya istinaden tutuklama ve	İdari hürriyeti kısıtlama	Yürürlük	Emniyet görevlileri tarafından suç ve suiistimallere karşı koruma
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından onaylanan özgürlük hakkı ve kişilerin güvenliği hakkında uluslararası insan hakları sözleşmeleri Yürürlük tarihi, özgürlük hakkı kapsamı ve Anayasa veya üst yasalarda kişilerin güvenliği Yürürlük tarihi ve özgürlük hakkı ve kişilerin güvenliğinin uygulanmasında yerel yasa kapsamı Zaman çerçevesi ve ister cezai kovuşturma, hüküm ve mahkeme tarafından alınan kararlarda ister idari zeminde (örn.; göç, akıl hastalığı, eğitim amaçları, serserilik) Ulusal Kurum, Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından usul kuralları ile Ulusal İnsan Hakları Kurumları akteditasyon türleri 			
	<ul style="list-style-type: none"> Tutuklama veya göz altı nedeni söylenmeden; adli yetkiyi kullanan makama getirilmeden; ve tutuklu veya göz altındaki kişi için yasal süre; tutuklunun dava süresi 			<ul style="list-style-type: none"> Güvenlik, suç soruşturması ve emniyet görevlileri tarafından suistimmalleri için zaman çerçevesi ve politika kapsamı idari çerçeve.
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanlığı veya diğer mekanizmalar özgürlük hakkı ve soruşturulan kişinin güvenliği hakkında alınan şikayetlerin oranı ve bunlara hükümet tarafından etkin seviyede verilen cevapların yüzdesi Hükümet tarafından etkili bir şekilde cevap verilen Zorla Alıkoyma Olayları ile ilgili BM Çalışma Grubu tarafından gönderilen yazışmaların oranı Makul kuvvet, tutuklama, göz altı, sorgu veya cezalandırma işlemleri için davranış kuralları üzerinde eğitilen emniyet görevlilerinin oranı (polis, asker ve Devlet güvenlik görevlileri de dahil) <p>gözaltı</p> <ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde icra mercilerince mahkeme kararı veya alınan tedbirlerle tutuklama veya göz altına alma sayısı/oranı (mahkeme öncesinde ve sırasında) Rapor sürecince kefalet veya ücretlerin ödenmemesinden ötürü mahkeme öncesi veya sırasındaki göz altılardan salınan davalıların sayısı/oranı. 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecince ulusal idari hükümler çerçevesinde tutuklama veya göz altına alınma sayısı oranı (örn.; güvenlik, göç kontrolü, akıl hastalığı veya diğer tıbbi gerekçeler, uyuşturucu bağımlılığı, mali yükümlülükler) Rapor sürecince idari tutuklamalarda salınma sayıları/oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Tutuklama nedeni söylenmeden; suçlama tebligatı yapılmadan veya idari tutuklamanın nedenleri belirtilmeden (yasla bir şekilde) önce tutuklama süresinin ilgili yasal olarak aşılması dava oranı Rapor sürecinde mahkemelere verilen ihraz emirleri ve benzeri dilekçelerin sayısı Rapor sürecinde mahkeme tarafından kabul edilen kefalet başvurularının oranı Danışmanla görüşmesine veya yasal destek almasına izin verilen tutuklu veya göz altındaki kişilerin oranı Temyiz mahkemesi veya üst mahkemede gözden geçirilen davaların oranı Rapor sürecinde duruşma öncesi veya sonrasında tutuklu kalma sürelerin yasal süreleri aştığı rapor edilen davalar Ulusal mahkemeler tarafından yasa dışı olarak ilan edilen tutuklama veya göz altıların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Raporlama sürecinde cebri tutuklama ve göz altı da dahil olmak üzere fiziksel veya fiziksel olmayan nitelikteki suiistimallerden ötürü resmi olarak soruşturulan emniyet görevlilerinin oranı (suç veya adli soruşturmalara dayalı) Rapor sürecinde disiplin cezaları veya kovuşturma ile sonuçlanan emniyet görevlilerinin resmi soruşturma oranı Rapor sürecinde 100,000 ‘ de bir kişi oranında şiddet suçlarından (cinayet, tecavüz, saldırılar da dahil) tutuklanan, hüküm verilen, ceza alan veya ömür boyu hapis cezasına çarptırılan kişilerin sayısı Rapor sürecinde görevleri sırasında öldürülen emniyet görevlilerinin oranı 100,000 ‘ de bir kişi oranında ateşli silahlar sahipleri / Rapor sürecinde geri alınan ateşli silah ruhsatı sayısı Ateşli silah kullanımı ile işlenen suçların oranı Rapor sürecinde polise rapor edilen şiddet suçlarının oranı (şiddete maruz kalma araştırması) Kendini “güvende” hissetmeyen kişilerin oranı (örn : dışarıda hava karardıktan sonra yürüme veya karanlıkta yalnız kalma) Rapor sürecinde her 100.000 kişide bir görev sırasında emniye görevlileri de dahil olmak üzere fiziksel veya fiziksel olmayan nitelikteki taciz veya suçlara maruz kalma oranı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Rapor süreci sonunda 100,000 kişi başına mahkeme kararı veya icra makamlarınca alınan kararlar sonucu tutuklama sayısı Rapor sürecinde duruşma sonrası tutuklamalar da dahil olmak üzere zorla alıkoyma ile ilgili rapor edilen vakalar (örn : BM Çalışma Grubuna rapor edilen 		<ul style="list-style-type: none"> Adli makamlarca yasa dışı olarak ilan edilen tutuklama veya göz altılardan sonra salınan ve kendisine tazminat ödenen kurbanların oranı.. 	
24.04.08	<i>Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır</i>			

oo

9

Yeterli gıda edinme hakkı üzerinde örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 25) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Beslenme	Gıda Güvenliği ve Tüketici Koruma	Gıda Elverişliliği	Gıdaya Erişim
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından kabul edilen yeterli gıda edinme hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Yürürlük tarihi ve yeterli gıda edinme hakkının uygulanması için yerel yasaların kapsamı Yeterli gıda edinme hakkının geliştirilmesi ve korunması konularıyla ilgilenen tescilli ve/veya aktif sivil toplum örgütlerinin (100.000 kişide bir) sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Gıda güvenliği ve tüketici koruma üzerine ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı Gıda güvenliği ve tüketici koruma alanında tescilli ve/veya aktif sivil topluk örgütlerinin sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Tarımsal üretim ve gıdaya erişilebilirlik üzerine ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı Kuraklık, mahsul kıtlığı ve salgın hastalık yönetimi üzerine ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı	
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları veya diğer mekanizmalar tarafından soruşturulan ve hüküm verilen yeterli gıda edinme hakkı ile ilgili alınan ve hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verilen şikâyetlerin oranı Gıda güvenliği veya gıda güvenliği üzerine kamu harcamaları veya Gayri Safi Milli Hasıladan temin edilen net resmi kalkınma desteği (ODA)	<ul style="list-style-type: none"> Tüketici mahkemesinde görülen bir davanın hükme bağlanması için elverişli ve ortalama süre Gıda güvenliği ve tüketici koruma ve savunma harcanan sosyal sektör bütçesi, eğitim, araştırma ve yasa uygulanması ve hakla ilgili yönetmeliklere harcanan kamu sektörü payı Gıda kalite standartları için denetlenen gıda üretim ve dağıtım kuruluşlarının oranı ve denetim sıklığı Rapor sürecinde gıda güvenliği ve tüketiciyi koruma kanunu kapsamında hükme bağlanan davaların oranı..	<ul style="list-style-type: none"> Tarımsal alanları yasal mülkiyetlerinde tutan kadın veya hedef nüfusun oranı Kişi başına düşen işlenmiş, sulanan tarla alanı Genişletme hizmetlerinden yararlanan çiftçilerin oranı Yerel tarımsal üretimin (örn.; tarımsal-genişletme, sulama, kredi, pazarlama) güçlendirilmesi için harcanan kamu bütçesi pay oranı yerel üretim, ithalat & gıda-yardımları kaynaklı başlıca gıda kalemlerinin kişi başına düşen oranı Rapor sürecinde hububat ithalat bağımlılığı	<ul style="list-style-type: none"> Kamu destekli programlarla desteklenen hedef nüfus grubunun başlıca gıda kalemlerindeki ev tüketim payı İşgücünün hedeflenen kısımlarının işsizlik oranı veya ortalama maaş oranı rapor sürecinde yoksulluk sınırının üstüne çıkan hedef nüfusun oranı Cinsiyet ve hedef gruplara göre iş katılım oranları Ev ortamında kadın ve kızların gıda kaynaklarına tahmini erişim oranı Hedef gruplar için üretken kaynaklara erişim programlarının kapsamı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Beş yaş altında zayıf ve çelimsiz çocukların oranı * Vücut kütle indeksi (BMI) <18.5 olan erişkinlerin oranı	<ul style="list-style-type: none"> Katkılı gıdalarda kaydedilen ölümlerin ve gıda zehirlenmesi vakalarının sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Yere tüketimde kişi başına düşen başlıca gıda kalemleri	<ul style="list-style-type: none"> Açlık sınırı seviyesinde yaşayan nüfusun oranı * eksik beslenen nüfusun oranı Nüfusun en alt üç onda birlik kısmı veya hedef nüfus için ortalama gıda harcaması
24.4.08	<i>Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır</i>			

En yüksek fiziksel ve akıl sağlığı erişilebilir standart hakkı üzerine örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 25) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Cinsel ve üreme sağlığı	Çocuk ölümleri ve sağlığı	Doğal ve mesleki ortam	Hastalıkların önlenmesi, tedavisi ve kontrolü	Sağlık tesislerine ve temel ilaçlara erişim
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından kabul edilen en yüksek fiziksel ve akıl sağlığı erişilebilir standart hakkı üzerine uluslararası insan hakları anlaşmaları (sağlık hakkı) Anayasa ve diğer üst Yasalarda sağlık hakkı kapsamı Yürürlüğe giriş tarihi ve kadın sünnetinin yasaklama yasası da dahil olmak üzere sağlık haklarının uygulanması için yürürlükteki yasaların kapsamı Sağlık hakkı gelişimi ve korunması konuları ile ilgilenen tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin sayısı (100.000 kişide bir) Kayıt sisteminde kayıtlı doğum, ölüm ve evlilik oranları. 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk sağlığı ve beslenme üzerine zaman çerçevesi ve kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Fiziki ve akıl sağlığı üzerine ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı Temel ilaçlar, bunları orijinal muadilleri listesi de dahil olmak üzere ilaçlar üzerine ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Engelliler için ulusal politika 	<ul style="list-style-type: none"> Yürürlük tarihi ve
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları veya diğer mekanizmalar tarafından soruşturulan ve hüküm verilen sağlık hakkı ile ilgili alınan ve hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verilen şikâyetlerin oranı Sağlık veya net Gayri Safi Milli hasıladan kamu harcamasının bir oranı olarak alınan veya temin edilen sağlık sektörünün gelişimi için net resmi destek (ODA) * Kalifiye sağlık personelinin eşlik ettiği doğumların oranı * Antenatal bakım kapsamı (en az bir ziyaret ve en az dört ziyaret)* Kendi veya partneri doğum kontrol yöntemi (CPR) kullanan kadınların doğurganlık oranındaki artış * Aile planlamasının karşılanmayan ihtiyacı * Tıbbi müdahale ile gebelik sonlandırmanın canlı doğumlara oranı Hükümet tarafından etkili bir şekilde yanıt verilen kadınların cinsel ve üreme özgürlüklerini sınırlandıran kadın sünneti, tecavüz ve diğer şiddet olayları ile ilgili rapor edilen vaka oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık ve beslenme konularında eğitim gören okul çağındaki çocukların oranı Rapor sürecinde düzenli sağlık kontrolleri programı kapsamında olan çocukların oranı İlk 6 ayda ağırlıklı anne sütü ile beslenen bebeklerin oranı Kamu beslenme destek programları kapsamında bulunan çocukların oranı Aşı ile önlenebilir hastalıklara karşı bağışıklık kazandırılan çocukların oranı (örn.; kızamık*) 	<ul style="list-style-type: none"> Gelişmiş bir içme suyu kaynağına erişim olanağına sahip olan hedef popülasyon oranı * Gelişmiş sıhhi tesisat olanaklarına erişim olanağına sahip olan hedef popülasyon oranı * Kişi başına CO2 emisyonları * Mahkemeye getirilmiş bozulan su kaynakları ile ilgili vaka sayıları Zararlı ve tehlikeli koşullarda yaşayan veya çalışan kişi ve hanelerin oranı Doğal ve işyeri ortamı ile ilgili yerel kanunlar kapsamında açılan soruşturmaları sayısı Trafik kurallarının ihlalden ötürü iptal edilen sürücü ehliyetlerinin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Hastalıkların bulaşması hakkında bilinç artırıcı programlara katılan popülasyon oranı (örn.; HIV/AIDS*) Aşı ile engellenebilen hastalıklara karşı aşı yapılan popülasyonun (1 yaş üzeri) oranı Hastalıklara karşı etkin koruma tedbirleri uygulanan popülasyonun oranı (örn.; tüberküloz*) Uzman tedavisi gerektiren ilaç, kimyasal madde ve psikoaktif maddeler gibi insanların suiistimal ettiği maddelerin oranı Rapor sürecinde denetlenen akıl sağlığı tesislerinin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Genel sağlık ve ilaç için hükümet harcamalarında kişi başına düşen tutar (Gelişim) Tıbbi ve para-tıbbi personel, hastane yatakları ve diğer genel sağlık tesisleri yoğunluğu Sürdürülebilir oranda temel ilaçlar* da dahil olmak üzere sürdürülebilir sağlık hizmeti alabilen nüfusun oranı Rapor sürecinde sağlık sigortası yaptıran insanların oranı Yardımcı cihazlar kullanabilen engellilerin oranı uluslararası yardımlar yolu ile karşılanan temel ilaçlar için kamu harcama oranları
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Düşük ağırlıklı canlı doğumlar oranı Perinatal ölüm oranı Anne ölüm oranları * 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk ve beş yaş-altı ölüm oranları * Beş yaş-altı düşük kilolu çocukların oranı * 	<ul style="list-style-type: none"> Emniyetsiz doğal ve mesleki ortamlardan kaynaklanan ölüm, yaralanma ve sakat kalma hadiselerinin yaygınlığı. 	<ul style="list-style-type: none"> Bulaşıcı ve bulaşıcı olmayan hastalıklarla (örn.; HIV / AIDS* sıtma* tüberküloz*) ilgili ölüm oranları Zararlı maddeleri suiistimal eden insanların oranı Doğumda ve 1 yaş düzeyinde hayatta kalma oranı ve sağlıklı bakımla insan ömrü İntihar oranları 	
24.04.08	. Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır				

**İşkence, kötü muamele, insanlık dışı davranışlar veya aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkı ile ilgili örnek göstergeler listesi
(UDHR, Mad. 5)**

	Tutuklu veya hükümlülerin fiziksel ve akıl sağlığı uyumu	Tutuklama koşulları	Tutuklama harici emniyet görevlileri tarafından kuvvet kullanımı	Toplumsal veya aile içi şiddet	
Yapısal	» Devlet tarafından kabul edilen işkence, kötü muamele, insanlık dışı davranışlar veya aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkı üzerine uluslararası insan hakları anlaşmaları (RtnT)» Yürürlüğe giriş tarihi ve Anayasa veya diğer Üst Yasalarda RtnT ' nin kapsamı » Yürürlüğe giriş tarihi ve tıbbi denemeler ve insanlar üzerinde yapılan bilimsel deneyler de dahil olmak üzere davranış kuralları da dahil olmak üzere yerel yasaların kapsamı • Ulusal Kurumlar Uluslararası Koordinasyon Komitesi usul kuralları ile Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının akreditasyon tipleri	» tutuklu, göz altındaki kişilerin ve hükümlülerin sorgulanma kuralları da dahil olmak üzere emniyet görevlileri için davranış kurallarının yürürlük tarihi » Yürürlük tarihi ve polis sorgu odaları, tutuklama merkezleri ve hapishanelerin bağımsız denetleme kuruluşları tarafından denetlenmesi ile ilgili yasal prosedür kapsamı ve yürürlük tarihi » Hücre hapsi yasal çerçevesi » Tutuklu ve ceza evlerinde sağlık politikası zaman çerçevesi ve kapsamı..	» Toplumsal ve aile içi şiddetle ilgili özel mevzuatın yürürlük tarihi ve kapsamı » Kadınlar, eşler ve çocuklar da dahil olmak üzere aile içi şiddete maruz kalanlar için açılan rehabilitasyon merkezlerinin sayısı		
Süreç	» Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları veya diğer mekanizmalar tarafından soruşturulan ve hüküm verilen RtnT ile ilgili alınan ve hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verilen şikâyetlerin oranı » Rapor sürecinde hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verilen işkence ve kadına şiddetle ilgili Özel Raportörler tarafından gönderilen raporların oranı » Orantılı kuvvet, tutuklama, sorgulama veya ceza infazı uygulanması hakkında davranış kuralları ile ilgili eğitim gören (polis, askeri personel, uzman soruşturma kurumları ve gardiyanlar) emniyet görevlilerinin oranı	» Rapor sürecinde bağımsız bir kurum tarafından denetlenen tesislerde tutuklu veya hükümlü kişilerin oranı » Rapor sürecinde fiziksel veya fiziksel olmayan suiistimal veya tutuklu veya hükümlülere karşı işlenen suçlardan resmi soruşturma geçiren gardiyanların oranı (işkence ve orantısız güç kullanımı da dahil) » Disiplin cezaları veya kovuşturma ile neticelenen yasal soruşturmanın oranı	• Hapishane koşulları ile ilgili AB anlaşmalarına bağlı olarak hapishane kapasitesinin bir oranı olarak gerçek hapis doluluk oranı • yasal koşulları karşılayan tutuklu ve hükümlülerin oranı (örn.; içme suyu, metre küp hava, minimum zemin alanı, ısıtma) • Akıl hastanesinde bulunan gardiyan ve diğer ilgili personelin sayısı • Göz altındaki kişileri ayırmak için yeterli tesislere sahip tutuklu merkezleri ve hapishanelerin oranı (cinsiyet, yaş, suç, hüküm, suç vakaları, akıl sağlığı, göç ve diğer vakalar)	• Rapor sürecinde fiziksel veya fiziksel nitelikte olmayan suiistimallerden ötürü resmi olarak soruşturma geçiren emniyet görevlilerinin oranı (işkence ve orantısız güç kullanımı da dahil) • Disiplin cezası veya diğer türden tedbirlerle neticelenen emniyet görevlilerinin maruz kaldığı resmi soruşturma oranı • Emniyet görevlileri tarafından ateşli silah kullanmak sureti ile tutuklanan kişilerin oranı	» Toplumun kadın ve çocuklara şiddete karşı insanları bilinçlendirmek için tertiplenen kampanyalara ayrılan kamu sosyal masrafları (örn.; eş şiddeti, kadın sünneti, tecavüz) » Yerel şiddet konularında eğitilen sağlık ve toplum sağlığı profesyonellerinin oranı » Çocuklara karşı şiddet kullanımı konularında eğitim görmüş eğitim personelinin oranı » Çocuklar üzerine fiziksel, fiziksel nitelikte olmayan suiistimallerde bulunan ve disiplin cezası almış eğitici personelin oranı » Kendisine veya çocuklarına karşı uygulanan şiddetten (fiziksel, cinsel veya psikolojik) ötürü yasal yollara başvuran, polisten veya danışmanlık merkezlerinden yardım isteyen kadınların oranı » Rapor sürecinde 100,000 kişide bir olmak üzere şiddet suçlarından (cinayet, tecavüz, saldırı suçları da dahil) ötürü tutuklanan, hüküm giyen, ceza evine konan kişilerin sayısı
Sonuç	» Gözaltında ölüm, fiziksel yaralanma ve bulaşıcı veya bulaşıcı nitelikte olmayan hastalıklara (HIV/AIDS, sıtma/tüberküloz*, akıl hastalıkları) » Hücre hapsi veya uzun süre tecritte tutulan tutuklu veya hükümlü kişilerin oranı » Rapor sürecinde ölüm/ömür boyu hapis cezası almış kişilerin insanlık dışı muameleyle maruz aldıkları rapor edilen vakalar » < 18.5 vücut kütle endeksine sahip olan tutuklu veya hükümlü kişilerin oranı	Rapor sürecinde emniyet görevlileri tarafından yakalama veya tutuklama sırasında meydana gelen ölüm ve kişisel yaralanma olayları	» Eğitim ve sağlık tesislerinde kayıtlı 1000 kişide bir olmak üzere çocuk ve öğrenci ve kurumsal cezaya çarptırılan hastaların oranı » Rapor sürecinde toplumsal ve aile içi şiddetle ilintili ölüm ve suç vakaları ve örnekleri (cinayet, tecavüz, saldırı da dahil)		
24.04.08	» Rapor sürecinde.Devlet görevlisi veya hükümet yetkisi ile hareket eden herhangi bir kişinin toleranssız, veya onaysız olarak herhangi bir adli süreç çerçevesinde bulunmadan işkence, kötü muamele, insanlık dışı veya küçük düşürücü muameleleriyle ilgili rapor edilen vakalar (örn.; BM Özel Raportörüne rapor edilen İşkence/Kadına karşı şiddet) » Rapor sürecinde rehabilitasyona alınan işkence, kötü muamele, küçük düşürücü cezalar alan kurbanların oranı				

Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır

Kamu faaliyetlerine katılım hakkı ile ilgili örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 21) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Mevzuat, yönetsel ve idari güçlerin kullanımı	Evrensel ve eşit oy hakkı	Kamu hizmet pozisyonlarına erişim
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından onaylanan kamu faaliyetlerine katılımı ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Yürürlük tarihi ve Anayasa ve Üst Yasalarda kamu işlerine katılma hakkı kapsamı Yürürlük tarihi ve düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü, bilgi alma, basın, dernek ve toplantı özgürlüğü de dahil olmak üzere kamu faaliyetlerine katılım hakkı ile ilgili yerel yasalar kapsamı Evrensel oy kullanma hakkı, oy kullanma hakkı ve seçilme hakkı ve ulusal ve yerel düzeyde kamu faaliyetlerine katılım hakkı ile ilgili vatandaşlara tanınan vatandaşlık hakları ve kısıtlamalarını (yaş limitleri de dahil) tanımlayan yasal hükümlerin yürürlük tarihi Mevzuat, idari, adli ve atanmış organlar nezdinde hedef popülasyonlarla ilgili kota, zaman çerçevesi, geçici ve özel tedbirlerin kapsamı Ulusal Kurumların uluslararası Koordinasyon Komitelerinin usul kuralları ile Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının akreditasyon tipi Kamu faaliyetlerine katılım hakkının geliştirilmesi ve korunması konularına faaliyet gösteren tescilli ve/veya aktif sivil toplum örgütlerinin (100,000 kişide bir) sayısı.. 		
	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal ve yerel seviyede idari ve mevzuata dayalı seçim sıklığı Bağımsız bir ulusal seçim organı oluşturan yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı 		<ul style="list-style-type: none"> Ayrımcılık olmadan kamu hizmet pozisyonlarına erişimi teminat altına alan yasal hükümlerin yürürlük tarihi ve kapsamı Kamu hizmeti konularında tahsis edilen idari mahkemeler veya adli düzenlemelerin yürürlük tarihi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşu, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından incelenen ve hükme bağlanan kamu faaliyetlerine katılım hakkı ile ilgili şikayetler ve bunlara hükümet tarafından etkin cevap verilme oranı.. Rapor sürecinde ulusal ve yerel seviyede oy hakkı verilen kişi sayısı (seçim, referandum ve halk oylaması) Rapor sürecinde ulusal ve alt-ulusal yasama meclislerinde benimsenen mevzuat sayısı Anayasal veya yasal kurumlarca belirlenen programlara göre seçimlerin ve seçilen ulusal ve yerel organların oranı Kamu fonlarıyla karşılanan ulusal ve alt-ulusal düzeyde seçim kampanyalarına yapılan harcamaların oranı Kesintiye uğrama nedenleri ile hizmet süreleri kesintiye uğratılan seçilmiş personelin oranı Ulusal siyasi partilere üye olan veya seçimde aday gösterilen kadın ve hedef grupların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Oy kullanma hakkı tanınan o kullanma-yaş grubu oranı Seçmen kütüklerinin tescilli, gözden geçirilmesi ile rapor edilen uygunsuzluklar (tehdit, rüşvet veya güç kullanma) Kayıtlı seçilen pozisyon başına ve yine ulusal ve alt-ulusal kütük makamlarınca rapor edilen şikayetler Seçmen eğitimi ve kayıt kampanyaları için ulusal ve alt-ulusal seçimlerde harcanan kamu kaynaklarının yüzdesi Ulusal seviyede tescilli ve tanınan partileri sayısı Siyasi partilere üye olmayan oy kullanma yaş grubunun oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Kadınlar ve hedef popülasyon grupları ile doldurulan ulusal ve alt-ulusal düzeydeki kamu boş pozisyonlarının oranı (seçilen) Rapor sürecinde hükme bağlanan kamu hizmeti konuları ile ilgili idari mahkeme ve diğer adli makamlara açılan davaların oranı Ulus ve vatandaşlara ayrılan kamu hizmetlerindeki pozisyonların oranı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Kadın ve hedef gruplarca elde edilen parlamentoda sandalye sayısı*, alt-ulusal ve yerel düzeyde seçilen ve atanan organların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Cinsiyet ve hedef gruplar olarak ulusal ve yerel seçimlerde seçmen katılım ortalaması Ulusal ve alt-ulusal yasama organları nezdinde seçimlerde kullanılan geçersiz ve boş oyların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Ayrımcılık nedeni ile kamu hizmetlerine veya pozisyonlarına erişimin engellendiği rapor edilen vaka sayısı Kadın ve hedef grupların yer aldığı kamu hizmet pozisyonlarının oranı
24.04.08	.. Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır		

Eğitim hakkı ile ilgili örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 26) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Evrensel İlk Öğretim	Orta Okul ve Yüksek Öğretime Erişim	Müfredat ve Eğitim Kaynakları	Eğitim Fırsat ve Özeürlüğü	
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından onaylanan eğitim hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Anayasa ve diğer Üst Yasalarda eğitim hakkının yürürlük tarihi ve kapsamı Fiziksel ceza, eğitime erişimde ayrımcılık, eğitim kurumlarının önündeki engellerin kaldırılması ve eğitime katılım (örn.; en gelli çocuklar, tutuklu çocuklar, göçmen çocuklar, yerli çocuklar) da dahil olmak üzere eğitim hakkının uygulanması için yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı Eğitim kurumlarının kurulması ve yönetimi hakkında birey ve grupların özgürlüğünü düzenleyen yerel kanunların yürürlük tarihi ve kapsamı. Eğitim hakkını geliştirme ve koruma konuları ile ilgilenen tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin (100,000 kişide bir) sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> Herkes için ücretsiz zorunlu ilköğretim prensibini uygulamak üzere Devlet tarafından benimsenen <i>eylem planının</i> zaman çerçevesi ve kapsamı Zorunlu eğitimin yasal süresi ve minimum okula kabul yaşı 	<ul style="list-style-type: none"> Hedef gruplar (örn. çalışan ve sokak çocukları) için geçici ve özel tedbirler de dahil olmak üzere herkes için eğitim ulusal politikası zaman çerçevesi ve kapsamı Mesleki ve teknik eğitim üzerine ulusal politikanın zaman çerçevesi ve kapsamı Her düzeyde eğitim için standart müfredat da dahil olmak üzere yasal çerçevenin yürürlük tarihi ve kapsamı İnsan hakları eğitimi veren her düzeydeki eğitim kurumlarının oranı./ insan hakları eğitimi için müfredatta ayrılan ders saati 		
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından incelenip hükme bağlanan alınan şikayetlerin oranı ve bunlara hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verilme oranı. Gayri safi milli hasıla içinden ilk, orta ve yüksek öğretime yapılan kamu harcamalarının oranı; Eğitime kamu harcamasının bir oranı olarak alınan veya verilen eğitim için net resmi gelişim desteği (ODA) * 	<ul style="list-style-type: none"> Engelli çocuklar da dahil olmak üzere hedef gruplarca net Kayıt Oranı Hedef grup kademelerinde ilk öğretimden okulu bırakma oranı Kayıt yapılan çocukların kamu ilköğretim kurumlarındaki oranı Ek mali programlarla veya ilköğretim inisiyatifleri ile desteklenen öğrencilerin (hedef gruplardaki) oranı Eğitim ücretleri hariç olmak üzere hizmetler için kendilerinden ücret alınan kamu okullarının oranı Tam kalifiye ve eğitim almış ilköğretim okulu öğretmenlerinin oranı Ana dillerinde eğitim alan çocukların oranı Anasımına giden 1. derecedeki öğrencilerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Hedef gruplar tarafından orta öğretime geçiş oranı Hedef gruplarca orta öğretim ve yüksek öğretime geçiş brüt oranı Hedef grupların orta öğretimden ayrılma oranları Öğrencilerin kamu orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarına kayıt oranı Kamu orta öğretim veya yüksek öğretim kurumlarına kayıt yaptıran öğrenci başına eğitime harcanan bütçe payı Orta öğretimde burs veya hibe alan öğrencilerin (hedef gruplar) oranı Tam kalifiye ve eğitim almış orta ve yüksek öğretim öğretmenlerinin oranı Orta öğretim ve orta öğretim sonrası mesleki eğitim programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Akademik ve fiziksel tesislerde yasal ulusal koşullara uyum sağlayan okul veya kurumların oranı Tüm seviyelerde müfredat değişiklik sıklığı İlgili yürütme makamı tarafından rapor sürecinde tanınan veya tanınmayan eğitim kurumu sayısı Düzenlenen asgari ücretlere orantılı olarak öğretmenlerin aldığı ortalama maaşlar Rapor sürecinde her düzeyde zorunlu hizmet içi eğitimlerini tamamlayan öğretmenlerin oranı İlk, orta öğretim, kamu ve özel eğitim kurumlarında öğrenci sayısının eğitim kadrosuna olan oranı. 	<ul style="list-style-type: none"> “aktif öğrenim” faaliyetlerine katılan eğitim kurumlarının oranı Temel eğitim programlarına katılan erişkin popülasyon oranı Uzaktan eğitim ve süregelen eğitim programlarına düzeyleri itibarı ile katılan öğrencilerin oranı Tanınan veya genişletilmiş kamu desteği alan etnik, azınlık ve dini popülasyonlara ait kurumların sayısı Kamu tarafından desteklenen kurumlarda eğitim alan veya kapasite geliştirme programlarına katılan işgücünün oranı İdari ve akademik otonomiye sahip olan yüksek öğretim kurumlarının oranı 100 kişi başına kullanılan kişisel bilgisayar sayısı *
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Hedef gruplar için derecelerle ilköğretimdeki kızların erkeklere olan oranı 1. sınıftan başlayıp 5. sınıfa gelen öğrencilerin oranı (ilk öğretim tamamlama oranı) * İlk öğretim yaş grubunda ilk öğretim almayan çocukların oranı Genç ve (15-24 yaş)* erişkin (15+) okur vazar oranı (örn.; okuma, yazma, hesaplama, problem-çözme ve diğer yaşam becerileri) 	<ul style="list-style-type: none"> Orta ve yüksek öğretimde sınıflar bazında kızların erkeklere oranı Orta öğretimi tamamlayan çocukların oranı (orta öğretim tamamlama oranı) 1000 kişide bir mezun sayısı (İlk seviye üniversite derecesi) 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde ilk, orta ve yüksek öğretim tesislerinin sayısı (gelişimi) 	<ul style="list-style-type: none"> Profesyonel ve üniversite eğitimi almış kadın ve hedef nüfus oranı 	
24.4.08	Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır				

Yeterli barınma hakkı ile ilgili örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 25) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Barınabilirlik	Hizmetlere Erişim	Ev Alım Gücü	Mülkiyet Hakkı Güvenliği
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından onaylanan yeterli barınma hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Anayasa veya diğer Üst Yasalarda yeterli barınma hakkının yürürlüğe giriş tarihi ve kapsamı Yeterli barınma hakkı uygulaması için yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı Ulusal Kurumların uluslararası Koordinasyon Komitesi usul kuralları ile Ulusal İnsan Hakları Kuruluşlarının akreditasyon tipleri. Yeterli barınma hakkı üzerine çalışmalarını sürdüren tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin sayısı (100.000 kişide bir) 			
	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal barınma politikası zaman çerçevesi ve kapsamı veya hükümetin farklı kademelerinde yeterli barınma hakkı ile ilgili hedef gruplar için özel tedbirler de dahil olmak üzere tedbirlerin gelişim stratejileri. Doğal afetler rehabilitasyon, yerleşim ve yönetim zaman çerçevesi ve kapsamı 			<ul style="list-style-type: none"> Mülkiyet hakkı güvenliği, eşit barınma hakkı ve zorla tahliyelere karşı korunma için gerekli mevzuatların yürürlük tarihi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından araştırılıp hüküm verilen yeterli barınma hakkı ile ilgili alınan şikayetlerin oranı ve bunlara hükümet tarafından verilen etkili cevapların oranı. Rapor sürecinde toplu konut yapımı ve evlerinden tahliye edilen / yerlerinden çıkartılan kişilerin rehabilitasyonu için harcanan kamu harcamalarının miktarı Barınma ve GNI* kamu harcamalarından pay olarak verilen veya alınan net resmi destek (ODA) (arazi ve temel hizmetler de dahil). 	<ul style="list-style-type: none"> Kanalizasyon, su temini, elektrik ve yerleşim yerlerinin fiziki bağlantıları ile ilgili kamu harcamalarının oranı Rapor sürecinde uygun bir su kaynağına erişim, kanalizasyon sistemi, elektrik ve çöp dökme sahasına sahip olan hedef popülasyonun oranı. 	<ul style="list-style-type: none"> Desteklenen kiralık evler ve kat mülkiyeti için desteklenen evler de dahil olmak üzere toplu konut desteği alan evlerin oranı Rapor sürecinde rehabilite edilen gecekondularında yaşayan hedef evlerin oranı Rapor sürecinde kamu ve belediye sığınma evlerinde yaşayan evsiz popülasyonun oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Mahkemelerde barınma hakkı ve arazi hakları ile ilgili anlaşmazlıklar için harcanan ortalama süre Rapor sürecinde mahkeme kararı ile gerçekleştirilen planlı tahliye veya yıkım kararlarına yapılan yasal itirazların sayısı/oranı Verilen hüküm sonrası rapor sürecinde tahliyeler sonrası tazminat için yapılan yasal başvuruların sayısı/oranı Rapor sürecinde rehabilite edilen veya başka bir yere yerleştirilen yerinden edilmiş veya evinden tahliye edilen kişilerin sayısı ve oranı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Hedef evler arasında yeterli yaşam alanına (oda başına düşen kişi veya ev başına düşen oda sayısı) veya kişi başına ortalama oda sayısına sahip popülasyonun oranı Yapı kanunları ve yönetmelikler kapsamında kalıcı yapılarda ikamet eden hane halkı oranı Tehlikeli koşullarda veya buralara yakın yerlerde ikamet eden popülasyonun oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Gecekondularında yaşayan popülasyonun oranı * Gelişmiş bir içme suyu kaynağı (kamu / özel), kanalizasyon tesisi, elektrik ve çöp dökme alanı kullanan popülasyonun oranı Su temini, sıhhi tesisat, elektrik ve çöp dökme alanları için hedef popülasyon kapsamında tahsis edilen bütçelerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Konut edinme için aylık gelirlerinin yüzde "X" ' inden fazlasını harcayan veya gelirlerinin üçte birinden fazlasını kira giderlerine harcayan kişilerin oranı 100,000 kişide bir olmak üzere evsiz insanların yıllık yüzdeleri ('X' ülke kapsamı içinde standart bir şekilde tanımlanmıştır) 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde "cebir" kullanarak yapılan tahliye işlemleri ile ilgili rapor edilen vakalar (örn.; BM özel usullerine rapor edilenler gibi) Mülkiyet hakkı güvenliğine yasal sözleşme, yasalar ve diğer koruma yolları ile sahip olan hanelerin oranı Mülk edinme hakkına sahip olan kadınların oranı
24.4.08	<i>Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır</i>			

Sosyal güvenlik hakkı üzerine örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 22) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	İşçiler için gelir güvenliği	Sağlık hizmetlerine sürdürülebilir erişim	Aile, çocuk ve erişkin desteği	Hedef sosyal yardım programları	
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından tanınan sosyal güvenlik hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları ve ILO anlaşmaları Sosyal güvenlik hakkının Anayasa ve diğer türden Üst Yasalarda yürürlük tarihi ve kapsamı Hastalık, yaşlılık, işsizlik, işsizlikle ilgili yaralanmalar, annelik, babalık, engelliler veya kısıtlılar, dul ve yetim kalanlar, sağlık ve bakım (üreme sağlığı da dahil) ve aile ve çocuk yardımı da dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakkı yerel yasalarının yürürlük tarihi ve kapsamı Sosyal güvenlik hakkı evrensel uygulama politikası zaman çerçevesi ve kapsamı	<ul style="list-style-type: none"> Sigorta veya vergi tabanlı sosyal güvenlik programının yürürlük tarihi ve kapsamı Farklı programlar kapsamında yasal olarak belirlenen derecelendirme süreci, katkı payı, süre (örn.; annelik süresi / ayrılma) ve farklı programlar kapsamında sağlanan getirilerin oranı Sosyal güvenlik desteğinin göçmen işçiler ve aileleri için uygulanması konusundaki uluslararası sözleşmeler (çifte vergilendirme de dahil)	<ul style="list-style-type: none"> Zorunlu sağlık sigortası yönetmeliklerinin yürürlük tarihi ve kapsamı Sağlık ve üreme sağlığı ve engelliler de dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine erişim konularında geliştirilen ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı Muadil ilaçlar da dahil olmak üzere ilaçlar üzerine ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı	<ul style="list-style-type: none"> Tek ebeveynli aile, çocuklar ve bağımlı erişkinler de dahil olmak üzere aile için kamu desteği yürürlük tarihi ve kapsamı Yasal derecelendirme süresi, katkı payı, ve izinlerin süresi ve oranı	<ul style="list-style-type: none"> Özel ihtiyaçlara sahip olan kişiler (örn.; IDP, mülteciler, savaş kurbanları, uzun süre işsiz kalan kişiler, evsizler) sosyal destek programları ve prim katkısız programların zaman çerçevesi ve kapsamı İşsizlik üzerine ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından araştırılıp hüküm verilen sosyal güvenlik hakkı ile ilgili alınan şikayetlerin ve bunlara hükümet tarafından verilen etkili cevapların oranı. Yürürlükteki sosyal güvenlik programları kapsamında hakları (nakdi veya aynı) ile ilgili kendilerine yeterli düzeyde bilgi verilen hedef popülasyon oranı Kamu harcamaları ve Gayri Safi Milli Hasıla ile ilgili kamu harcamaları ile sağlanan ve temin edilen net resmi gelişim desteği	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde sosyal güvenlik programına yeni katılan çalışanların sayısı Rapor sürecinde gözden geçirilip onaylanan sosyal programlardan yararlanma taleplerinin (örn.; işsizlik, emeklilik geliri) oranı Hükümet veya ilgili sosyal güvenlik kurumu tarafından etkin bir şekilde cevap verilen kuruluşların sosyal güvenlik yükümlülükleri ile ilgili dava veya şikayetlerin oranı Yerel sosyal güvenlik yönetmeliklerine tabi olan kuruluşların oranı ve bunların idari ceza veya kovuşturmaya maruz kalma oranları	<ul style="list-style-type: none"> Genel sağlık tesisleri (üreme sağlığı da dahil) ve temel tıbbi hizmetler için harcanan kamu tutarlarının kişi başına düşen miktarı Rapor sürecinde sosyal güvenlik sistemine yeni kaydolun hedef bireylerin sayısı Sağlık sigortası / kamu yardımları kapsamındaki sağlık ürün ve hizmetlerine yapılan hane başı harcama Kalifiye sağlık personelinin* nezaret ettiği doğumların oranı Tıbbi ve para-medikal personel ve para-medikal personel ve ilgili sağlık tesislerinin X çalışma saati için hedef popülasyonun oranı	<ul style="list-style-type: none"> Faydalanıcı başına aile, çocuk ve erişkin – ödenekleri için yapılan kamu harcamaları Kamu desteği kapsamında çocuk ve erişkin – bağımlı desteği için yapılan hane başı destek (gıda, sağlık, gündüz bakım, eğitim, barınma) oranı (Gelişimi) Rapor sürecinde hedef popülasyon veya bölgelerde kreş/ çocuk bakım merkezlerinin sayısı	<ul style="list-style-type: none"> Faydalanıcı başına hedef sosyal destek için yapılan kamu harcamaları (Gelişim) hedef sosyal destek sağlayan idari ofis ve personelin sayısı Gözden geçirilip olumlu yanıt verilen sosyal yardım taleplerinin oranı (örn.; gelir aktarımı, konut edindirme yardımı, afet yardımları).
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal güvenlik programlarına katılan iş gücünün oranı Rapor sürecinde yasal sosyal güvenlik olanaklarından faydalanan sosyal güvenlik kapsamındaki çalışanların oranı Sosyal transferler* öncesi ve sonrasında kayıtlı ve kayıt dışı ekonomide ulusal yoksulluk sınırının altında yaşayan kişilerin oranı	<ul style="list-style-type: none"> Sağlık sigortası kapsamında olan popülasyonun oranı (kamu veya özel) Sürdürülebilir bir tabanda temel ilaçlar* da dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine sürekli erişim olanağına sahip insanların oranı	<ul style="list-style-type: none"> Kamu desteği alan aileler, çocuklar ve bağımlıların oranı	<ul style="list-style-type: none"> Gıda, barınma, sağlık, eğitim, acil yardım veya destek hizmetlerinden faydalanan özel ihtiyaç sahibi kişilerin oranı	
24.4.08	Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır				

Çalışma hakkı ile ilgili örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 23) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Makul ve üretici işlerde çalışma	Adil ve güvenli çalışma koşulları	Eğitim, beceri geliştirme ve mesleki gelişim	Zorla çalıştırma ve işsizlikten korunma
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından kabul edilen çalışma hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları ve ILO anlaşmaları Herkes için eşit fırsatlar yaratmayı öngören ve iş ile ilgili ayrımcılıkları ortadan kaldırmayı ve aynı zamanda hedef gruplar (örn.; kadınlar, çocuklar, yerliler, göçmenler) için özel (geçici) tedbirler alınmasını içeren yönetmelikler de dahil olmak üzere yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı Çalışma hakkı konularında faaliyet gösteren sendikalar da dahil olmak üzere tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin sayısı (100,000 kişiye bir) 	<ul style="list-style-type: none"> Tam ve üretken istihdam için geliştirilmiş ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı Cinsiyet ayrımcılığının olmaması ve bağımsız bir izleme organı oluşturulması da dahil olmak üzere güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarının sağlanması için yönetmelik ve usullerin yürürlük tarihi ve kapsamı Yasalarca belirlenmiş azami haftalık çalışma saati İstihdam tipi ile istihdam için asgari yaş Tıbbi kapsamda annelik ve babalık izinleri ve izin yetkileri ve söz konusu sürede ödenen ücretlerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki eğitim ve beceri geliştirme üzerine geliştirilen ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı İş bulma konularında bireylere destek olan özel kamu kuruluşları ile birlikte idari bölgelerin oranı 	<ul style="list-style-type: none"> İş standartları üzerine uygulanan bilinç artırıcı programların zaman çerçevesi ve kapsamı Çocuk istihdamı, göçmen çalıştırma ve ev işleri de dahil olmak üzere cebir kullanılarak istihdamın önlenmesi için geliştirilmiş politikanın zaman çerçevesi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Adil ve güvenli çalışma koşulları da dahil olmak üzere ulusal insan hakları kuruluşu, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalarca (örn.; ILO usulleri, sendikalar) araştırılıp hüküm verilen çalışma hakkı şikayetlerinin oranı ve bunlara hükümetçe etkin bir şekilde cevap verilme oranı İş piyasasına girişleri (yeniden girişleri) için etkin destek alan hedef popülasyonun oranı Eğitim seviyesine göre yıllık istihdam büyümesi (iyeni iş sahası açma oranları) Kadın, erkek ve çocuklarca görülen ve karşılığında herhangi bir ödeme yapılmayan ev işlerine harcanan ortalama süre Rapor sürecinde gözden geçirilen ve karşılanan belgeli çocuk bakım düzenlemeleri için ebeveyn veya vasilerden gelen taleplerin oranı Rapor sürecinde belirsiz sözleşmelerden kararlı sözleşmelere geçen çalışanların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Çalışma standartları ile ilgili denetlenen kuruluşların oranı ve denetleme sıklığı ve idari ceza veya kovuşturma ile sonuçlanan denetimlerin oranı Çalışma standartları ile uyum sağlayan kuruluşların oranı Maaşları yasal çerçevede (örn.; asgari ücret) ve/veya sosyal ortakları (sendikalar) da içerecek şekilde toplu iş sözleşmeleri ile belirlenen ev işlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere çalışanların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> İstihdam süreleri boyunca eğitim verilen iş gücünün oranı Beceri geliştirme faaliyetlerinde ve kamu tarafından finanse edilen işler de dahil olmak üzere diğer eğitim programlarına katılan işsizlerin oranı Rapor sürecinde ikincil ve üçüncül istihdam oranları 	<ul style="list-style-type: none"> Rapor sürecinde kayıt dışı işlerden kayıt altındaki işlere geçen kayıt dışı sektör çalışanlarının oranı Ekonomik açıdan faal (çalışan) çocukların oranı Kamu desteği alan kayıt dışı sektördeki iş gücünün sayısı İşsizlik / sosyal güvenlik haklarından faydalanan hedef işsizlerin oranı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Cinsiyet, hedef grup ve eğitim seviyesi olarak istihdamın nüfusa oranı* İsteyerek part-time çalışanların her zaman part time çalışanlara oranı Tarım dışı sektörde* maaşlı istihdam edilen kadınların oranı İstemeden çalışanların oranı (örn.; kısa, sabit süreli, rastlantısal, mevsimlik işçiler, vb.) 	<ul style="list-style-type: none"> İş kazaları ve meslek hastalıkları vakaları Sektör ve diğer hedef gruplar bazında kadın maaşlarının erkeklerle oranı Kadın ve diğer hedef gruplarca tanımlı meslek pozisyonlarının (örn.; üst düzey yöneticiler, kamu/özel sektörde idari pozisyonlar). 	<ul style="list-style-type: none"> Kamu tarafından finanse edilen işler de dahil olmak üzere beceri geliştirme ve diğer eğitim programlarının neticesinde istihdam edilen kişilerin oranı Cinsiyet, hedef gruplar veya bölgeler bazında uzun-süreli işsiz kalma oranları (1 yıl veya daha fazla işsiz kalma), Eğitim seviyesine göre işgücü dağılımı 	<ul style="list-style-type: none"> Cinsiyet, hedef gruplar ve eğitim seviyesine göre işsizlik oranları (LFS/kayıtlı) En kötü koşullarda çocuk çalıştırma ve ev işleri de dahil olmak üzere zorla çalıştırma vakaları Zorla çalıştırma, ayrımcılık, en kötü koşullarda çocuk istihdamı ve ev işleri ve iş sözleşmelerinin yasa dışı fesihleri, yeterli tazminat alamayan kişilerin oranı da dahil olmak üzere çalışma hakkı ihlalleri ile ilgili rapor edilen vakalar..
	<ul style="list-style-type: none"> Gini indeksi ve en düşük/en yüksek gelir veya tüketim harcamaları oranı (vergi öncesi ve sonrası) 			
24.4.08	<i>Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır</i>			

Fikir ve ifade özgürlüğü üzerine örnek göstergeler listesi.(UDHR, Mad. 19) (* MDG ile ilgili göstergeler)

	Fikir ve ifade özgürlüğü	Bilgiye erişim	Özel görevler ve sorumluluklar
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından kabul edilen fikir ve ifade özgürlüğü hakkı (RFoE) ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Anayasa ve Üst Yasaların diğer formlarında RFoE yürürlük tarihi ve kapsamı Devlet tarafından RFOE sınırlandırılması için alınan kararların adli incelemesi de dahil olmak üzere RFoE uygulanması için yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı RFoE geliştirme ve korunmasında faaliyet gösteren tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin sayısı (100,000 kişiye bir) Gazeteci ve diğer medya çalışanları için davranış kuralları/etik kurallarının yürürlük tarihi ve kapsamı.. 	<ul style="list-style-type: none"> Bilgiye erişim mevzuatının yürürlüğe girişi tarihi ve kapsamı Bağımsız bir izleme mekanizmasının kuruluş tarihi (örn.; Bilgi Toplayıcı) Resmi istatistiklerin bağımsızlığını ve kalitesini koruyacak istatistik mevzuatın yürürlük tarihi ve kapsamı Bilgi teknolojilerine erişimi geliştirmek için gerekli ulusal politikanın zaman çerçevesi ve kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Savaş propagandasını yasaklayan yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı Ayrımcılık, düşmanlık veya vahşeti teşvik eden milliyetçi, ırkçı, dini veya cinsiyet ayrımcılığının engellenmesi ile ilgili yerel yasanın(ların) yürürlük tarihi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından araştırılıp hükme bağlanan alınan şikayetlerin oranı ve bunlara hükümet tarafından verilen etkili yanıtların oranı BM Özel Raportörleri tarafından gönderilen yazışmaların (RFoE geliştirme ve korunmasından sorumlu Özel Raportör) Mülkiyet (kamu veya özel) ve seyirci rakamları ile gazete, dergi, radyo istasyonları, TV kanalları ve internet sitelerinin sayısı Rapor sürecinde bağımsız bir rekabet komisyonu tarafından incelenen, hükme bağlanan ve reddedilen medya şirketleri alım satım sayısı Resmi makamlarca kapatılan veya sansür uygulanan gazete, dergi, internet sitesi ve diğer medya yayın kuruluşlarının sayısı Mahkeme veya diğer yetkili makamlarca araştırılan, hüküm verilen ve onaylanan gazeteci veya diğer medya çalışanları tarafından verilen şikayet dilekçelerinin oranı Kamu desteği alan ve tanınmış etnik gruplar, azınlıklar ve dini popülasyon gruplarına ait medya kuruluşlarının sayısı İdari makamlarca kabul edilen gösteri düzenleme taleplerinin oranı Çocuklara kendilerini serbestçe ifade etme fırsatı veren “aktif öğrenme” faaliyetlerine katılan okulların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Hükümet tarafından etkili bir şekilde yanıt verilen medya tarafından bilgi talepleri oranı Ulusal ve ana bölgesel gazetelerin abone sayıları ve günlük ortalama tirajları TV ve radyo yayınlarına erişim olanağına sahip olan popülasyonun oranı 100 kişiye* bir olmak üzere internet erişimine sahip kişisel bilgisayarların sayısı. 1000 kişiye bir olmak üzere kayıtlı internet alanlarının sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> Hapis cezası ile sonuçlanan karalama, hakaret ve iftira hadiseleri sonucu alınan yargı kararlarının oranı Soruşturulup hapis cezası ile sonuçlanan savaş propagandası ile ilgili yargı kararlarının oranı Soruşturulup hapis cezası ile sonuçlanan milliyetçi, ırkçı, dini veya cinsiyete dayalı suçların oranı (kişi başına)
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Bilgi yayımı için yaptırım, siyasi veya kurumsal baskı altına alınan gazeteci ve diğer medya çalışanlarının sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> Kamu yararına doküman, arşiv ve idari veya kurumsal bilgilerin ifşa edilmemesi ile ilgili rapor edilen vakalar (örn.; yargı kayıtları, silah ihracatı, çevre verisi, mülteciler) Kendi dillerinde medya yayınlarına erişim sağlayan etnik nüfusların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Tazminat ve rehabilitasyon alan karalama, hakaret ve iftira kurbanlarının oranı
	<ul style="list-style-type: none"> Devlet kurumu veya devlet adına hareket eden diğer kişilerin, suç ortaklığı, yataklık veya onayı ile herhangi bir mahkeme kararına dayanmadan (örn.; BM özel usullerine rapor edilen) suç işlemesi ile RFoE hakkını kullanan gazetecilerin, insan hakları savunucularına karşı işlenen ve rapor edilmiş cinayet, ortadan kaybolma, göz altı ve işkence vakaları 		
24.4.08	Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır		

Adil yargılanma hakkı üzerine örnek göstergeler listesi (UDHR, Mad. 10-11)

	Mahkeme ve adli makamlara erişim ve eşitlik	Yetkili ve bağımsız mahkemelerde açık duruşmalar	Masumiyet öngörüsü ve suçta verilen cezaların tespiti garantisi	Çocuklar için özel koruma	Yüksek mahkemenin incelemesi
Yapısal	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından onaylanan adil yargılanma hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları Anayasa ve diğer Üst Yasalarda adil yargılanma hakkının yürürlük tarihi ve kapsamı Atama usulleri, ücretler, adli görevlerin yerine getiren kişilerin görevden alınması da dahil olmak üzere adil yargılanma hakkı ile ilgili yerel yasaların yürürlük tarihi ve kapsamı Adil yargılanma hakkının geliştirilmesi ve korunması konuları ile ilgilenen tescilli ve/veya faal sivil toplum örgütlerinin (100.000 kişide bir) sayısı 	<ul style="list-style-type: none"> Şantaj, rüşvet veya irtikaba karşı mahkeme yetkileri de dahil olmak üzere adli hizmetlerde ulusal politikaların zaman çerçevesi ve kapsamı Adli ve yasal mesleklerde düzenleyici kurumların yürürlük tarihi ve kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Kişiyi karşı suçların tespitinde yargılama öncesi ve sonrası süreçlere kılavuzluk etmek üzere tanımlanan/belirlenen zaman limitleri Özel popülasyon grupları için yasal yardım alma ulusal politikası zaman çerçevesi ve kapsamı 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk mahkemelerinin yürürlük tarihi ve kapsamı Suçta karışan çocukların rehabilitasyon sistemlerinin yürürlük tarihi ve kapsamı Yasal cezai sorumluluk yaşı 	<ul style="list-style-type: none"> Yüksek mahkemeye başvurma hakkı ve kişinin mahkumiyeti ve maddi varlığının tam incelenmesi için yapılan düzenlemelerin yürürlük tarihi ve kapsamı
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalarca araştırılıp, hükme bağlanan adil yargılanma hakkı üzerine alınan şikayetlerin ve bunlara hükümet tarafından etkili bir şekilde yanıt verilme oranı Hakim ve avukatların bağımsızlıkları ile ilgili Özel Raportör tarafından gönderilen yazışmaların sayısı ve bunlara hükümet tarafından etkili bir şekilde verilen yanıtların oranı Adaletin temini için insan hakları ve ilgili standartlar üzerine eğitim alan hakim, savcı ve avukatların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Görevi suiistimal, yolsuzluk, taciz suçlamaları ile yasal olarak soruşturulan kişilerin (örn.; hakimler ve savcılar) oranı (örn.; rüşvet) Disiplin cezaları veya kovuşturmayla sonuçlanan adli görevlilere karşı yasal soruşturmaların oranı Askeri veya özel mahkemelerde yargılanan sivilin sayısı/oranı Farklı adli seviyelerde adli yetkilere sahip kişilerce gerçekleştirilen/tamamlanan ortalama dava sayısı Mahkeme ve savcılıklar için kamu harcamaları payı Belirlenen asgari ücretlere oranı kadar adli yetkilere sahip olan kişilerin ortalama ücretleri 	<ul style="list-style-type: none"> Suçlamanın nedeni kendisine söylenmeden önce kişilerin göz altı sürelerinin yasal veya yönetmelikte belirtilen süreyi aştığı vakaların oranı (yasal olarak ve anlayabilecekleri dilde) Kendi dillerinde mahkemede hizmet alan kişilerin oranı (mahkeme kullanıcı araştırması) Savunmaları ve danışmanlık hizmetleri için yeterli imkânlarla sahip olan davalıların oranı Süren davalıların oranı ve ortalama ceza davaları süresi Tutuklu olarak sürdürülen davalarda tutukluluk süresinin yasal ve zorunlu zaman çerçevesini aştığı vakaların oranı Mahkemede görev alan kişilerin cinayet, saldırı, tehdit ve zorla görevden uzaklaştırma vakalarına ilgili rapor edilen vakalar 	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk hukuku konusunda özel eğitimle çocuk davalarında çalışan savcı ve savunma avukatlarının oranı Gözüaltının başlamasından sonra 24 saat içinde kendilerine ücretsiz yasal destek sağlanan çocuk tutukluların oranı Özgür öğrencilerle aynı saat sayısında eğitilmiş öğretmenlerce eğitim/mesleki eğitim alan tutuklu çocukların oranı Çocuk davalarını üstlenen çocuk mahkemelerinin oranı Tutuklu çocukların hapis cezası alma oranları Serbest bırakıldıktan sonra rehabilitasyon hizmetleri alan çocukların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Yüksek/yerel mahkemeden yasal destek alan ciddi suçlardan ötürü yapılan tutuklamaların oranı Davalı veya savcılarca temyiz edilen davaların oranı Özel yasa uygulamaları için temyiz hakkının kaldırıldığı veya sınırlandırıldığı davaların oranı
Sonuç	<ul style="list-style-type: none"> Kendi inisiyatifleri ile avukat tutan tutuklama oranları olarak yasal temsil imkanı sağlanan muhtaç davalıların tutuklama oranları Adli makamlara intikal eden suç oranları (örn.; tecavüz, fiziksel saldırılar) 	<ul style="list-style-type: none"> Kamuya açık görülen davaların oranı Mahkemeler tarafından dava öncesinde en az bir uygunsuzluğun tespit edildiği adli vakaların oranı 	<ul style="list-style-type: none"> Gıyabında alınan tutuklama kararlarının oranı (tamamen veya kısmi) Mahkeme veya devlet kurumları tarafından suç öngörülmesi ve ön-yargılamalarla ilgili rapor edilen vakalar. (örn.; aksine kamu açıklamaları) 	<ul style="list-style-type: none"> 100,000' lik çocuk nüfusu içinde tutuklanan/gözüaltına alınan çocukların sayısı Çocuklarda tekrar suç işleme oranları 	<ul style="list-style-type: none"> Cezanın indirildiği veya ceza bir tutuklamanın iptal edildiği veya tekrar yargılama için iade edildiği vakaların oranı
	<ul style="list-style-type: none"> Hüküm verilen suçlara göre tutuklama oranları (örn. tecavüz, cinayet, fiziksel saldırılar) ve kurban ve faillerin özellikleri (örn.; cinsiyet, çocuk) Rapor sürecinde tutuklama vakalar ile rapor edilen vakalar Adli hatalarla ilgili rapor edilen vakalar ve makul bir sürede mağduriyetleri giderilen mağdurlar 				
24.4.08	<i>Tüm göstergeler mümkün olduğu oranda ayrımcılıktan uzak ve belgelere olduğu gibi yansıtılmış olacaktır</i>				

Ek II

TANIMLANAN GÖSTERGELERLE İLGİLİ META-VERİ SAYFALARLA İLGİLİ VERİ NUMUNELERİ

Gösterge 1	devlet tarafından onaylanan yaşama hakkı ile ilgili uluslararası insan hakları anlaşmaları (tabloda yaşama hakkı ile ilgili yapısal göstergelere bakın)
Tanım	Devlet tarafından onaylanan yaşam hakkı gerçekleştirmeleri ile direkt olarak ilintili ve/veya ilgisi bulunan uluslararası ve bölgesel insan hakları anlaşmaları Resmi manalarına (örn.; Sözleşme, Anlaşma veya İhtiyari Protokol). “Yaşam Hakkı”, İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 3. Maddesi, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 6. Maddesi ve İnsan Hakları Komitesinin 6. No’ lu Genel Yorumunda detaylandırılan kısmında kullanılan çözümlenmeyi ifade eder.
Gerekçe	Uluslararası insan hakları anlaşmasının onaylanması bir Devlet tarafından ilgili insan hakları standartlarının kabulünü ifade eder ve bu hakların gerçekleştirilmesinde gerekli adımların Devlet tarafından atılacağına dair özellikle uluslararası düzeyde devlet taahhüdünü yansıtır. Devlet bir anlaşmayı onayladığında, o anlaşma kapsamında ifade edilen insan hakları standartlarına saygı duyacağına, bunları koruyacağına ve yerine getireceğine dair yasal yükümlülükleri üstlenir. Gösterge, insan hakları yükümlülüklerini uygulamak için Devletin “taahhüdünü” kapsayan <i>yapısal bir göstergedir</i> .
Hesap yöntemi	Gösterge, referans anlaşmalar listesinde Devlet tarafından onaylanan anlaşma sayılarının bir oranı olarak hesaplanır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onay için benimsenen ve açılan ihtiyari protokoller de dahil olmak üzere ana uluslararası insan hakları anlaşmaları referans listesine http://www2.ohchr.org/English/law/index.htm#instruments sitesinden ulaşılabilir.
Veri toplama ve kaynak	Göstergedeki ana veri kaynağı Birleşmiş Milletler Hukuk İşleri olarak adlandırılan arşivde saklanan idari kayıtlardır (Bkz. http://untreaty.un.org/ola/). OHCHR web sitesi de bu bilgiyi sunar ve bilgiye kesintisiz olarak erişebilirsiniz.
Dönemsellik	Gösterge veri tabanı periyodik olarak gözden geçirilir ve bilgilere sürekli olarak erişilebilir.
Ayrıştırma..	.. Bilgi ayrıştırması bu gösterge için uygulanmaz.
Yorum ve sınırlandırmalar	Yaşam hakkı karşılığını İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 3. Maddesinde bulmaktadır. Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 6. Maddesi, bu hakkın “yasalarca korunması” ve “kimsenin zorla yaşam hakkından mahrum bırakılmayacağı” ifadesini bu hakka ekleyerek her insanın asli yaşam hakkını tanıır. Madde 18 kapsamında kişilerin yaşam hakkı ve Devletlerin bu hakkı güvence altına alma yükümlülükleri Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni 6. Maddesinde özel olarak tanımıştır.

UDHR, Madde 3, ICESCR, Madde 12(2-a), CERD, Madde 5, ICRMW, Madde 9, CEDAW, Madde 12 ve CRPD Madde 10 yaşam hakkı ve bu gösterge ile ilgili örnek hükümlerdir.

Gösterge uluslararası insan hakları standartlarının Devlet tarafından benimsenmesi ve insan haklarının devlet tarafından ilgili enstrümanlara ait hükümlere uygun olarak atacağı adımlara bağlılığı veya kararlılığı ile ilgili bilgi sağlar. Gösterge uygulamanın gerçek bir sürecini ve bunun olası sonuçlarını içermez.

Onay işlemi Devlet özel anlaşma hükümlerinin kendini bağladığını ifade ettiği noktada başlar. Uluslararası düzeyde, söz konusu taraf için resmi bir “onay veya katılım enstrümanının” korunmasını gerektirir. Ulusal düzeyde ise, onay işlemi Devletin uluslararası bazda anlaşma hükümlerine tabi olduğunu onaylamadan önce anayasa hükümlerine uygun olarak özel adımlar atmasını gerektirebilir. Bir anlaşmanın onaylanması süreci normal olarak Devletin bir yetkilendirme aracı ve anlaşma-onay sürecine devam etme kararlılığının bir ifadesi olarak bir anlaşma imzalamasıyla başlar. Atılan imza, imza tarafı Devletin onay sürecine devam edeceğinin bir göstergesidir. İmza aynı zamanda anlaşmanın nihai amacı aleyhine olabilecek davranışlardan kaçınmak için de bir yükümlülük oluşturur. Katılım, Devletin önceden anlaşmayı imzalamadığı fakat anlaşmaya taraf olmak istediğini direkt olarak ifade ettiği durumlar için kullanılan terimdir.

Gösterge anlaşma tarafı bir Devletçe konulan olası bir “ön koşulu” ifade etmez. Ön koşul, söz konusu ülkede anlaşmanın belli başlı hükümlerinin yasal geçerliliğinin hariç tutulması veya tadil edilmesi için Devlet tarafından yapılan bildirimdir. Bir ön koşul Devlete belli başlı hükümleri uygulamama olasılığı ile çok taraflı bir anlaşmayı kabul etmesini sağlar. Ön koşullar Devlet tarafından bir anlaşma imzalandığında, onaylandığında veya anlaşmaya taraf olduğunda anlaşmanın kendi amaçlarıyla uygun olarak veya Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesine, 1969 göre konabilir.

Cinsel ve üreme sağlığı üzerinde geliştirilen ulusal politika zaman çerçevesi ve kapsamı (Tabloda sağlık hakkı ile ilgili yapısal göstergelere bakın)

Gösterge 2

Tanım

Gösterge cinsel ve üreme sağlığı ile ilgili ulusal politika bildiriminin benimsenme tarihine veya sürecine atıfta bulunur. Gösterge aynı zamanda, ulusal hükümet ve alt-ulusal/yerle hükümetler arasında sorumluluk paylaşımı bulunan ülkelerde olduğu gibi nüfus yoğunluğunu ve politika bildiriminin mekansal idari yapısını kapsar.

Gerekçe

Bir konu üzerinde geliştirilen ulusal politika bildirimini söz konusu konu kapsamındaki işler için hükümetin amaçları, politika çerçevesi, strateji ve/veya somut planlarını özetleyen bir enstrümandır. İlgili konu üzerinde hükümetin kararlılığını yansıtırken, o onu ile ilgili hükümeti icraatlarından ve ihmallerinden ötürü sorumlulukları ile ilgili temel ölçütler sunar. Bununla birlikte, bir politika bildirimini taraf Devletin insan hakları yükümlülüklerinin insan haklarının tam olarak sağlanması için uygulanabilir bir eylem planına dönüştürülmesi için araçtır. Gösterge Devletin yaşama hakkının “cinsel ve üreme sağlığı” alt başlığına atıfta bulunan “taahhüdünü” içeren *yapısal bir göstergedir*.

Hesaplama yöntemi

Gösterge uygulamanın zaman çerçevesi veya süreci için ve politikanın genel ve idari kapsamı için ayrı olarak hesaplanır. Zaman çerçevesi bir ülke tarafından politika beyanının benimsenmesi (örn.; 1/1/2006) veya politikanın uygulanması gereken zaman çerçevesidir (örn.; 1/1/2006 – 1/1/2010). Kapsam ulusal politika çerçevesinde alt-ulusal idari birimler veya nüfusunun bir oranı şekline hesaplanır.

Ana veri kaynağı ulusal ve alt-ulusal seviyedeki idari kayıtlardır.

Veri toplama ve kaynak

Gösterge veri tabanı normal şekilde sürekli olarak gözden geçirilip erişilebilir.

Dönemsellik

Gösterge üzerine bilgilerin ayrıştırılması kavramsal olarak mümkün olmadığından, ulusal politika aydınlatılabileceği özel alanlar, bölgeler veya nüfus grupları üzerine yoğunlaşır.

Ayrıştırma

Gösterge, Hükümetin ilgili insan hakları standartları hükümlerine uygun olarak cinsel ve üreme sağlığı üzerine atacağı adımları, politika çerçevesi ve eylem programı hakkında bilgi temin eder. Gösterge, gerçek uygulama sürecini veya bunların sonuçlarını kapsamaz.

Yorum ve sınırlılıklar

Birçok ülke için, cinsel ve üreme sağlığı üzerine ulusal politikalar ayrı bir politika belgesi niteliğinde olmaz; bunun yerine sağlık veya insan hakları eylem planları üzerine geliştirilen genel bir politika bildiriminin bir parçası olabilir. Buna göre, cinsel ve üreme sağlığı konularının ulusal sağlık planında veya insan hakları eylem planında yansıtıldığı kapsamda sunulur.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komisyonu en yüksek sağlık standartları üzerine Genel Yorumları No.14’ de (ICESCR Mad. 12) kapsamlı bir ulusal halk sağlığı stratejisi ve üreme sağlığı da dahil olmak üzere nüfusunun sağlık sorunlarına hitap edecek eylem planını detaylandırmaktadır.

Söz konusu stratejinin katılımcı ve şeffaf bir süreçte diğerleri ile birlikte planlanması ve sağlık hakkı uygulamaları için göstergelerin ve temel ölçütlerin altını çizer. Komite “Üreme sağlığının kadın ve erkeklerin üreyip üremeyeceklerine ve ne zaman üreyeceklerine karar serbestisine sahip olması ve tercihlerine göre de güvenli, etkin, sürdürülebilir ve makul aile planlama yöntemleri hakkında ve aynı zamanda örneğin kadınların hamileliklerini ve çocuk doğumlarını güven ortamında sürdürebilecekleri uygun sağlık-bakım hizmetleri üzerine bilgilendirilme hakkına sahip olması anlamına geldiğinin” altını çizmektedir. Benzer şekilde, CEDAW Genel Komitesi 24 No’ lu Tavsiyesi (1999) üreme sağlığı da dahil olmak üzere sağlık bakımına erişimin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Anlaşması kapsamında temel bir hak olduğunu belirtmektedir.

UDHR, Madde 25, ICESCR, Madde 10(2) ve 12, ICERD, Madde 5(e-iv), ICRMW, Maddeler 28 ve 43(e), CEDAW, maddeler 12 ve 14(2-b) ve CRPD Madde 25 sağlık hakkı hükümleriyle ilgili bazı örneklerdir.

Gösterge 3 Anayasa ve diğer türden Üst Yasalar kapsamında eğitim hakkı yürürlük tarihi ve kapsamı (Eğitim hakkı ile ilgili tablodaki yapısal göstergelere bakın)

Tanım Gösterge eğitim hakkı ile ilgili Anayasa ve diğer üst yasaların hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihe atıfta bulunmaktadır. Gösterge aynı zamanda ulusal hükümet ve alt-ulusal veya yerel hükümetler arasında yasal yetki paylaşımı bulunan ülkelerde olduğu gibi eğitim hakkının ilgili hükümlerin mekânsal veya nüfus kapsamını göstermektedir. Anayasa ve üst yasaların diğer formları hükümet icraatlarının fonksiyon ve sınırlarını tanımlayan ve geçerliliği için tamamlayıcı mevzuatların tahsis edildiği temel yasa sistemine atıfta bulunmaktadır. “Eğitim hakkı” referansı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 26, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar üzerine Evrensel Beyannamesinin 13. Maddesi ve bunun Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 13. No’ lu Genel Yorumlarındaki detaylı bilgilerde kullanılan çözümlere atıfta bulunmaktadır. Eğitim hakkı aynı zamanda Çocuk Hakları Anlaşmasının 23, 28 ve 29 Maddelerinde olduğu gibi diğer ana uluslararası insan hakları anlaşmalarında da geliştirilmiştir.

Gerekçe Anayasa ve diğer üst yasalara eğitim hakkının da dahil edilmesi Devlet tarafından bu hakkın özel olarak kabul edildiği anlamına gelir ve bu hakkın korunması ve uygulanması ile ilgili ulusal düzeyde Devlet taahhüdünü izlenimini yansıtır. Devlet Anayasasında veya diğer türden üst yasalarında bir hakka yer verdiğinde, diğer mevzuatların (ulusal ve alt-ulusal mevzuat) hakla uyumlu olduğunu ve herhangi bir çatışma içinde olmadığını teminat altına alan yasal bir yükümlülüğü ve kapsar.

Hesaplama yöntemi	<p>Gösterge eğitim hakkı ile ilgili olarak insan hakları yükümlülüklerini uygulaması bazında Devletin “taahhütlerini” içeren <i>yapısal bir göstergedir</i>.</p> <p>Gösterge yasanın yürürlük tarihi ve genel veya idari kapsamı için yarı olarak hesaplanır. Yürürlük tarihi yasa veya hükümlerin yürürlüğe giriş tarihidir. Kapsam alt-ulusal idari ünitelerin veya yasa kapsamındaki nüfusun bir oranı olarak hesaplanır. Yürürlük tarihi ile ilgili bilgiler geçerli hükümlere direkt ve doğru bir bağlantı üzerinden temin edilmelidir.</p>
Veri toplama ve kaynağı	<p>Gösterge üzerine ana veri kaynağı Devletin yasal kayıtlarıdır.</p>
Dönemsellik	<p>Gösterge verisi sürekli olarak gözden geçirilip erişilebilir.</p>
Ayrıştırma	<p>Bilgi ayrıştırması bu gösterge için uygulanabilir nitelikte değildir fakat Anayasa ve diğer üst yasalar kapsamındaki hükümler altı çizilmesi gereken durumlarda özel gruplar için eğitim hakkına özel referanslar içerir (örn.; azınlıklar veya kız çocukları).</p>
Yorumlar ve sınırlılıklar	<p>Bu gösterge Devletin Anayasa ve üst yasalarında eğitim hakkını koruduğu kapsamda uluslararası insan hakları standartlarını ve bunu yasal olarak koruyacağı hakkında niyeti ve taahhüdünü göstererek gerekli bilgileri temin eder. Bu yine de, Anayasa ve üst yasalarda eğitim hakkının hukuk sisteminin diğer düzeylerinde kapsamlı veya dar bir çizgide uygulanan veya korunan yapısını kapsamaz. Bu gösterge gerçek uygulama prosesini ve bunların sonuçlarını kapsamaz.</p> <p>Bu göstergenin değerlendirilmesi Anayasa veya üst yasalarda eğitim hakkı net bir şekilde belirtilmediği sürece güçtür. Bununla birlikte, Anayasa kapsamında eğitim hakkı hükümleri hakkın yasalar tarafından koruma altında olacağı anlamına gelmez (örneğin, diğer adli yorumlar Anayasal koruma belirsizliğini ortadan kaldıracaktır). Benzer şekilde, Anayasal koruma olmaması kişinin olmasa bile hakkın tanınmadığı izlenimi edinmesine neden olabilir. Örneğin, bazı ülkelerde Anayasa veya üst yasalarda yazılmış sadece birkaç hak bulunur ve bunun yorumu yargıya bırakılmıştır. Bu örnekte, sadece hükümlerin okunması ilgili hakların yürürlüğe konması ve kapsamı hatalı bir sonuca götürebilir. Söz konusu durumlarda doğru bir anlayış adli/ yasal veya idari kararların detaylı analizini gerektirir.</p>

Gösterge 4	UDHR, Madde 26, ICESCR, Madde 13 ve 14, ICERD, Madde 5 (e-v), ICRMW, Madde 30 ve 43 (a-c), CRC, Maddeler 23, 28 ve 29, CEDAW, Maddeler 10 ve 14(2-d), ve CRPD, Madde 24 eğitim hakkı ve bu gösterge ile ilgili hükümlere örneklerdir. Kalifiye sağlık personelinin iştirak ettiği doğumların oranı (Sağlık hakkı üzerine tablodaki süreç göstergelerine bakın)
Tanım	Gösterge kadınlara hamilelikleri, çalışma ve doğum sonrası gerekli denetim, bakım ve danışmanlık; kendi kendilerine doğum yapma ve yeni doğanlara bakım konularında görev yapan eğitilmiş kişilerin oranlarına atıfta bulunur.
Gerekeçe	Doğum öncesi ve sonrası kadınların ve çocukların sağlığı doğum hizmetlerine erişimlerine, bu hizmetlerin kalitesine ve doğumun sonuçlarına bağlıdır. Bunların tümü Devlet Sağlık Politikaları, sağlık hizmetlerinin kamu tarafından verilmesine ve özel sağlık bakım hükümlerine bağlıdır. Aslında, çocuk doğumlarına destek olacak profesyonel ve kalifiye sağlık personeli doğum öncesi ve sonrası dönemde ölüm -anne ölüm oranlarının azaltılması için hayati önem taşır. Gösterge, Devlet tarafından hamilelik ve doğum sırasında tıbbi ihtiyaçlara mesleki ve kalifiye sağlık personelinin katılımlarının geliştirilmesi için çabaları içerir. Bu, sağlık hakkının “cinsel ve üreme sağlığı” ile ilgili süreç göstergesidir.
Hesaplama Yöntemi	Gösterge kalifiye sağlık personelinin doğumlara iştirak oranının toplam doğum oranına olan oranı olarak hesaplanır (doktorlar, hemşireler ve ebeler).
Veri toplama ve kaynak	Ana veri kaynakları Demografik ve Sağlık Araştırmaları da dahil olmak üzere nüfus verisi, sağlık bakanlıkları kayıtları için yerel makamlarca saklanan ülke düzeyindeki idari kayıtlardır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) bu kaynaklara dayalı olarak ülke veri serilerini derler. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) Çoklu Gösterge Küme Araştırmalarının uygulanması yolu ile ülke veri serileri de temin eder.
Dönemsellik	Genelde, gösterge yıllık olarak hazırlanan idari kayıtlara ve göstergeler her üç ila beş yılda bir yapılan hane anketlerine dayalıdır.

Ayrıştırma

Bölge ve alanlara göre örneğin kentsel ve kırsal kesimler arasında göstergenin ayrıştırılması sağlık hizmetlerinin farklılıkların değerlendirilmesi konusunda kullanışlıdır. Buna ek olarak, veri kadınların yaşlarına (en az 18 yaş altı kadınlar için) ve uygulanabilir olması durumunda ilgili demografik gruplarla (örn.; etnik gruplar, azınlıklar, yerel ve göçmenler) ayrıştırılmalıdır.

Yorum ve sınırlılıklar

Kalifiye personel uygun eğitim alan ve uygun ekipman ve ilaç stoklarına sahip sağlık personelinin içerir. Geleneksel doğum ebeleri kısa bir eğitim almış olsalar bile dahil edilmez.

CEDAW, Genel Tavsiyeleri No.24 ‘ de (1999) “kadınlara güvenli hamilelik, doğum ve doğum sonrası ücretsiz hizmetler hakkında bilgi vermesini talep eder. Birçok kadın hamilelikle ilgili nedenlerden ötürü ölüm ve sakat kalma riski taşımaktadır çünkü hamilelik, annelik ve doğum sonrası hizmetleri içeren gerekli hizmetlere elde edebilecek veya erişebilecek fonlardan uzaktır. Komite, güvenli annelik ve acil kadın doğum hizmetlerinin sağlanmasının Devletin görevi olduğunun ve Devletlerin kaynaklarını azami düzeyde kullanarak bunları sağlamakla yükümlü olduğunun altını çizmektedir." Genel Yorum No.5 ‘ de (1994) CESCRC, engelli kişiler için “Engelli kadınların annelik ve hamilelikle ilgili olarak koruma ve destek hakkına sahip olduğunu” belirtmektedir..

UDHR, Madde 25, ICESCR, Madde 10(2) ve 12, ICERD, Madde 5(e-iv), ICRMW, Madde 28 ve 43(e), CEDAW, Madde 12 ve 14(2-b) ve CRPD Madde 25 sağlık hakkı ile ilgili hükümlere verilebilecek bazı örneklerdir.

Bu [Milenyum Gelişim Amacı Göstergesidir](#).

Gösterge 5

İşkence, kötü muamele, insanlık dışı davranışlar veya aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkı ile ilgili olarak alınan şikâyetlerin veya ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalarca araştırılıp hüküm verilen vakaların oranı ve rapor sürecinde bunlara hükümet tarafından etkin bir şekilde cevap verme oranı (İşkence, kötü muamele, insanlık dışı davranışlar veya aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkı ile ilgili tablodaki süreç göstergelerine bakın)

Tanım

Gösterge rapor sürecinde ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve/veya diğer resmi olarak tanınan bağımsız mekanizmalarca araştırılan veya hüküm verilen işkence, kötü muamele, insanlık dışı davranışlar veya aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkı ile ilgili alınan bireysel şikâyetlere atıfta bulunur. Mekanizmalar hükümetlere şikâyetleri ilettiğinde göstergeler söz konusu iletimlerin veya iletilen şikâyetlerin hükümet tarafından etkili bir şekilde yanıt verilenlerini içerir.

Gerekçe	<p>Bir şikâyete nelerin dâhil edilmesiyle ilgili kullanışlı bilgiler, İnsan Hakları Komitesi, İşkenceyle Mücadele Komitesi, Irkçı Ayrımcılığın Giderilmesi Komitesi ve Kadına Karşı Ayrımcılıkla Mücadele Komitesine gönderilen örnek şikâyet formları olarak OHCHR web sitesinden bulunabilir.</p> <p>Gösterge Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Anlaşması 7. Maddesi, İşkence ve Diğer Kötü Muameleler ve İnsanlık Dışı ve Aşağılayıcı Muamele veya Cezalarla İlgili Anlaşma Hükümleri ve diğer yasa hükümlerine uygun olarak Devletin işkence ve diğer kötü muameleler ve insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele veya cezalara maruz kalmama hakkını korumasını, bu sorumluluklarını yerine getirmesini içermektedir. Devlet tarafları bireylerin haklarının korunması için bireylerin etkin çözümlere ulaşmasını temin edecektir. Devlet tarafları hak ihlallerinin tekrar oluşumunu engelleyecek ve bu ihallerin sorumlularının adalet karşısına çıkartacak (İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum No. 31, CCPR/C//Rev. 1/Ek. 13) hükme bağlı veya ara tedbirleri alacaktır. Bu, Devletin hakkın gerçekleşmesi için adım atma yolundaki istekliğini yansıtacak bir <i>süreç göstergesidir</i>.</p>
Hesaplama yöntemi	<p>Şikâyetlerin sayısı ulusal seviyede tüm ilgili bağımsız organlar nezdinde işkenceye veya kötü muameleye veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelelere maruz kalmama hakkı üzerine gelen bireysel şikâyetlerin bir toplamı olarak hesaplanır. Araştırılıp üzerinde hüküm verilen oran rapor sürecinde alınan toplam şikâyet sayısına göre araştırılıp üzerinde hüküm verilen şikâyetlere oranı olarak hesaplanır. Hükümet tarafından etkili bir şekilde yanıt verilen oran hükümet tarafından referans süreçte hükümet tarafından etkili bir şekilde şikâyetlere verilen yanıtların toplam alınan şikâyet sayısına oranına göre hesaplanır.</p>
Veri toplama ve kaynak	<p>Ana veri kaynağı ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalarca saklanan idari kayıtlardır.</p> <p>Bilgi normal olarak yıllık olarak derlenip yayınlanır.</p>
Dönemsellik	<p>Özel gruplar veya özel bölgelerdeki ihlalleri tespit etmek için, gösterge bölge ve suistimale maruz kalan kurbanların (cinsiyet, yaş, etnik/rıksal/ulusal/dini/siyasi bağlantılar, engellilik, cinsel yönlendirme, meslek, suistimal olayına maruz kaldığında göz altına alınıp alınmadığına göre).karakteristiklerine göre ayrılmalıdır. Benzer şekilde, gösterge suistimalin Devlet temsilcisi, bir Devlet görevlisinin suç ortaklığı/ göz yumması/yataklığı veya özel bireyler veya bireylere göre ayrılır.</p>
Ayrıştırma	

Soruşturma ve hüküm usullerinin etkinliğinin genel bir değerlendirilmesi için bu gösterge ile ilintili veriler prosedürün sonucuna göre ayrıştırılır.

Yorum ve sınırlılıklar

Hükümetle bir iletişim olduğunda, gösterge neyin “etkili” bir yanıt olabileceğine dair hüküm alınmasını gerektirir.

Destekleyen bir kanıt olmadığında iddia edilen olayların araştırılması etkinlik kriterini karşılamaz, kriterin hassas uygulanması vakadan vakaya değişkenlik gösterebilir. Tepki etkinliğinin değerlendirilmesi en şeffaf şekilde ulusal insan hakları kuruluşları, insan hakları ombudsmanları ve diğer mekanizmalar tarafından gerçekleştirilir ve verilen cevabın zaman çerçevesi ve verilen yanıtın eksiksizliği, sorulan özel sorulara veya eylem önerilerine yanıt verme kapasitesi ve aynı zamanda göz altındaki veya hükümlü kişilerin soruşturulması, serbest bırakılması veya davranış değişiklikleri, tazminat ödenmesi, mevzuatın değiştirilmesi de dahil olmak üzere hükümet tarafından başlatılan eylemin etkinliği gibi değerlendirmeleri içerir.

Bu gösterge için temel bilgi kaynağı *insan hakları ihlalleri konusunda vaka-tabanlı verilerden* gelmektedir. Söz konusu veriler, ülke genelinde sıradan şekilde kullanılması halinde işkence veya kötü muamele, insanlık dışı muamele veya aşağılayıcı davranış ve cezaları ciddiye almaz (veya bazen nadir değerlendirir ve hatta aşırı önem verir). Bununla birlikte, birçok vakada, bağımsız organlara rapor edilen vakaların sayısı iddia edilen veya potansiyel kurbanların veya bunların aile ve arkadaşlarının veya ilgili ülkedeki sivil toplum örgütlerinin bilinç seviyesine, bilgiye erişimine, motivasyonuna ve direncine bağlıdır.

İnsan Hakları Komitesi 20 No.' lu Genel Yorumunda (1992) 14. paragrafında “Madde 7 kapsamında yasaklanan kötü muamele karşı şikayette bulunma hakkının yerel yasalarda tanınması gerektiğini” belirtmektedir. Şikayetler bulunacak çözümün etkin olabilmesi için yetkili makamlarca derhal ve tarafsız şekilde soruşturulmalıdır. Devlet taraflarının raporları, kötü muamele kurbanlarına çözümlerle ilgili özel bilgiler ve şikayetlerin değerlendirme prosedürleri ve bunlarla nasıl ilgileneceği üzerine özel bilgiler içermelidir.”

UDHR, madde 5, CAT, Madde 1-16, ICERD, madde 5(b), ICRMW, madde 10 ve 11, CEDAW, Madde 2 ve 16, CRPD Madde 15 ve CRC maddeleri 37 ve 39, işkenceye, kötü muameleye, insanlık dışı muameleye veya aşağılayıcı davranış veya cezalara maruz kalmama hakkı ile ilgili hükümlere verilebilecek bazı örneklerdir.

Şikâyetler için örnek anket formları OHCHR' den

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/question.htm> web sitesinden bulunabilir.

Gösterge 6	İlk, orta, devlet ve özel eğitim kuruluşlarında öğrencilerin öğretim kadrosuna oranı (Eğitim hakkı ile ilgili tablo üzerinde süreç göstergelerine bakın)
Tanım	Öğrencilerin öğretim kadrosuna oranı veya öğrenci-öğretmen oranı öğrenci ve öğretmenlerin sayısına dayalı olarak verilen bir okul yılı için eğitim seviyesinde öğretmen başına ortalama öğrenci sayısı. Öğretmenler veya öğretim kadrosu niteliklerineve öğrenimlerine bağlı olmadan öğrencilerin öğrenme tecrübelerini yönlendirecek tam zamanlı veya tek zamanlı olarak istihdam edilen kişileri içerir, örn.; yüz yüze ve/veya uzaktan. Burada öğretim görevi olmayan personel (örn.; okul müdürleri, okul müdireleri veya öğretim görevinde olmayan müdür yardımcıları) ve part time veya gönüllü olarak çalışan kişiler hariç tutulmuştur.
Gerekçe	Öğrencilerin öğretim kadrosuna oranı bir ülkenin eğitime tahsis ettiği kaynakların önemli bir göstergesidir. Sınırlı kapsamda, gösterge bir ülkede eğitim altyapısının kalifiye konumunu yansıtan bir unsur olarak da yorumlanabilir. Öğretmenler özellikle ilk ve orta öğretim seviyesinde öğretim ortamında en önemli kaynaklardır. Öğrenci-öğretmen oranı öğrencilerin öğretmenlere ulaşımına bir ölçüt temin eder ve bu şekilde eğitim hakkının karşılanması için Devletin karşılaması gereken önemli bir unsuru yansıtır. Bu gösterge eğitim hakkı ile ilgili olan “müfredat ve eğitim kaynakları” ile ilintili bir süreç göstergesidir.
Hesaplama yöntemi	Gösterge verilen bir eğitim seviyesinde verilen bir okul dönemi için benzer eğitim kuruluşlarında tam-zamanlı eşdeğer öğrencilerin o seviyede tam zamanlı çalışan öğretmen sayısına bölünmesiyle hesaplanır. Bazı veri toplama yöntemleri tüm eğitim kadrosunun hesaplarını içerir ve tüm eğitim kadrosu idari görevli kadroları ve tam ve yarım zamanlı çalışan kadroları içerdiğinden bu oranların karşılaştırabilirliği bir ülkeden diğerine değişen yarım-zamanlı çalışan öğretmenlerin oranına göre değişir.
Veri toplama ve kaynak	Ülke seviyesinde ana veri kaynağı okul kayıtları ve ilgili kamu kuruluşları tarafından korunan kadrolara göre idari kayıtlardır. The UNESCO İstatistik Enstitüsü (UIS) ulusal eğitim öğretim bakanlıkları veya ulusal istatistik kuruluşları tarafından rapor edilen verilere dayalı olarak ilk ve öğretim için öğrenci-öğretmen oranı hakkında ulusal seviyede bilgi derler ve temin eder. Bilgi yıllık olarak ülkelere gönderilen anketlerle bir araya getirilir ve ilgili yıla göre UIS tarafından 2 yıllık aralıklarda sunulur.

Bu göstergedeki bilgiler uluslararası seviyede kamu ve özel okullar için ayırıştırma tabanında ayrılmadığından genel olarak ulusal seviyede bulunmakta ve ilk ve orta öğretim düzeylerinde devlet ve özel okullar arasında belirgin farklılıkların bulunabileceği örnekleri de belirtmek gerekebilir.

Dönemsellik

Birçok ülke için öğrenci-öğretmen oranı yıllık olarak belirtilmektedir.

Ayırıştırma

Göstergenin kendi içinde atıfta bulunulan ayırıştırmanın ötesinde (ilk/orta öğretim, devlet/özel) örneğin bölge ve alanlara göre bu gösterge için ilave ayırıştırma gerekli olabilir. Farklı bölgelerde olası ayrılıkların değerlendirilebilmesi için kentsel ve kırsal alanların çözümlemesi kullanışlı olabilir. Buna ek olarak, cinsiyet, ilgili demografik gruplar (örn.; etnik gruplar, azınlıklar, yerliler, göçmen çocuklar ve engelli çocuklar) ile eğitim personeli ve öğrenci verilerini ayırıştırmak kullanışlı olabilir.

Yorum ve sınırlılıklar

Öğretmenler özellikle ilk ve orta öğretim olmak üzere eğitim ortamındaki en önemli kaynaklardır. Öğrenci- öğretmen oranı öğretmenlere öğrenci erişimi hakkında ölçüt verir ve bu şekilde Devletin eğitim hakkının gerçekleştirilmesindeki yükümlülüklerinin karşılanması adına önemli bir unsur ifade eder.

Ayırıştırılan eğitim hakkında direkt kalite öngörülerini oluşturmak güç olduğundan, bu gösterge aynı zamanda öğretmen kadrosuna göre daha az öğrenci oranının öğrencileri tarafından eğitim kaynaklarına daha kolay erişim anlamına geldiği öngörüsü ile eğitim kalitesinin değerlendirilmesinde ölçüt olmaktadır. Daha düşük oran bir öğretmenin potansiyel olarak öğrencilerin uzun öğrenim hayatları boyunca daha iyi performans sergilemelerine neden olacak şekilde öğretmenlerin öğrencilere daha fazla ilgi gösterebileceğini öngörmektedir. Böyle bir sonucun görecelik konularından ve öğretim kaynaklarının etkin kullanılmamasından ötürü doğru olmadığı durumlar da olabilir. Yine de, öğrencilerin öğretmenlere göre yüksek oranlı oluşu özellikle dezavantajlı ev arka planlarına sahip olan öğrencilerin öğrenim desteği için yetersiz profesyonel destek sunmaktadır.

"Öğretim Kadrosu" öğrencilerin öğrenim süreçlerine direkt olarak katılan profesyonel personele atıfta bulunur. Sınıflandırma sınıf içinde genel olarak öğrencilerle çalışan veya kaynak odasında küçük gruplar halinde çalışan veya normal bir sınıf içinde veya dışında birebir öğretim sunan sınıf öğretmenlerini, özel eğitim öğretmenlerini ve diğer öğretmenleri içerir. Öğretim kadrosuna aynı zamanda görevleri bir miktar öğretim olan fakat öğretmen yardımları ve diğer para-profesyonel personel gibi öğrencilere talimat veren profesyonel olmayan personeli içermez.

Öğrencilerin öğretim kadrosuna oranı konsepti sınıf büyüklüğünden farklıdır. Bir ülkede bir diğerine göre öğrenci sayısına göre öğretmen sayısının farklı olabileceğinden ötürü bu birinci ülkedeki sınıfların daha küçük olduğu veya birinci ülkedeki öğrencilerin daha fazla öğretim girdisi aldığı anlamına gelmez. Öğrencilerin öğretim kadrosuna oranı ve ortalama sınıf büyüklüğü arasındaki ilişki okul yılı uzunluğundaki ülkeler arasındaki farklılıklarla, öğrencilerin yıllık ders saatlerine, öğretmenlerin yıllık öğretim saati sürelerine, sınıf içinde öğrencilerin gruplaşmalarına ve takım öğrenmesi ile ilintili uygulamalara göre değişkenlik gösterir.

Bu gösterge öğretmenlerin kalifiye özellikleri, pedagojik eğitimleri, tücrübe ve mevcut pozisyonlarını ve öğretim/öğrenme kalitesini etkileyebilen sınıf içi koşullardaki farklılıkları dikkate almaz.

UDHR, Madde 26, ICESCR, Madde 13 ve 14, ICERD, Madde 5 (e-v), ICRMW, Madde 30 ve 43 (a-c), CRC, Madde 23, 28 ve 29, ve CEDAW, Madde 10 ve 14(2-d) eğitim hakkı ve bu gösterge hükümlerine örnek olarak gösterilebilir.

Gösterge 7	Rapor sürecinde zorla tahliyelerle ilgili rapor edilen davalar. (Barınma hakkı ile ilgili olarak tabloda verilen sonuç göstergelerine bakın)
Tanım	Bu gösterge referans süreçte zorla tahliyeler için rapor edilen bireysel vakaların sayısına atıfta bulunur. "Zorla tahliye" bireylerin, ailelerin ve/veya ev veya araziler üzerinde yaşayan toplulukların yasal ve diğer türden korumalara sahip olmadan isteklerine muhalefetle kalıcı veya geçici olarak yerlerinden edilmesi" olarak tanımlanmaktadır. (Genel Yorum No. 7, ICESCR).
Gerekçe	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar komitesi tüm bireylerin zorla tahliye, taciz ve diğer türden tehditlere karşı teminata sahip olması gerektiğini ortaya koymuştur. Zorla tahliyelerin ICESCR (Genel Yorum No.7) koşulları ile dış görünüşe göre uygun olmadığını tartışmıştır. Bununla birlikte, tüm insan haklarının birbirlerine bağlantısı ile zorla tahliyelerde sıkça diğer insan hakları da ihlal edilmektedir. Bu nedenle, hak ihallelerine ICESCR' de yer verilirken, zorla tahliye uygulamaları yaşam hakkı, kişisel güvenlik hakkı, ailenin mahremiyetine müdahale olmaması hakkı ve mülklerin barış içerisinde tasarrufu hakkı gibi medeni ve politik hakların ihlalleri ile de sonuçlanabilir. Bu Devletin hangi düzeyde güvenlik teminatı olduğunu analizini öngören <i>bir sonuç göstergesidir</i> .
Hesaplama yöntemi	Gösterge özel bir zaman diliminde rapor edilen tüm vakaların bir sayımı olarak hesaplanmaktadır

**Veri toplama
ve kaynak**

Bu gösterge için ana veri kaynağı ulusal insan hakları kuruluşları, sivil toplum örgütleri tarafından tutulan kayıtlar ve özel durumlarda rehabilitasyondan sorumlu idari kuruluşların kayıtlarıdır.

Dönemsellik

Gösterge hakkında bilgiler periyodik olarak bulunmalıdır. Genellikle güvenlik teminatını uygulayan kuruluşlar tarafından yıllık olarak rapor edilir.

Ayrıştırma

Anlamli olabilmesi için, bu gösterge kapsamında verilen bilgiler cinsiyet ve yaşa göre (özellikle çocuklar ve 18 yaş altı gençler için) veya uygulanabildiği oranda demografik gruplarla (örn.; etnik gruplar, azınlıklar ve göçmenler) ve sosyo-ekonomik durumlara (gelir veya tüketim harcamaları istatistikleri).ayrılabilir.

**Yorum ve
Sınırlılıklar**

Gösterge barınma hakkı hakkının gerçekleştirilmesi için iyi bir özet gösterge olabilir. Tüm göstergeler *insan hakları üzerine olay tabanlı-verilere* dayalı ve çoklu bilgi kaynaklarına bağlı olduğundan, gösterge gerçekçilik konularında sıkıntı çekebilir. Ülke genelinde genelleştirilmiş sonuçları almak için rastgele olarak kullanılırsa (veya bazen, nadiren ve hatta abartılabilir) Bununla birlikte, birçok durumda, rapor edilen vakaların sayısı bilinç düzeyine, bilgiye erişime, motivasyona ve sivil toplum örgütlerinin kararlılığına ve söz konusu olaylar sonrası medyaya bağlıdır.

“zorla tahliye” terimi bazı durumlarda problemlili vakaları ifade eder. Bu ifade keyfilik ve yasa dışılığı ifade eder. Birçok gözlemciler için, “zorla tahliye” laf kalabalığı olup diğerleri “yasadışı tahliyeleri” yürürlükteki yasanın ev edinme hakkını yeterli düzeyde tanıdığını ve her zaman dikkate alınmayan Anlaşmayla uyumlu olduğunu öngörerek eleştirmektedir. Benzer şekilde, “adil olmayan tahliyeler” herhangi bir yasal çerçeveye atıfta bulunmamasından ötürü çok daha öznelidir. Özellikle BM insan hakları sisteminde uluslararası insan hakları toplulukları, genel olarak tüm tavsiye edilen alternatiflerin belli başlı çift manaları taşımasından ötürü “zorla tahliye” terimini kullanmayı tercih etmiştir. Zorla tahliye üzerine hükümler yasal yollardan kuvvet kullanmak sureti ile gerçekleştirilen ve Uluslararası İnsan Hakları Anlaşmaları hükümleriyle gerçekleştirilen tahliyeler için uygulanmaz.

Kadınlar, çocuklar, gençler, diğer yaşlı insanlar, yerliler, etnik ve diğer azınlıklar ve diğer bireyler ve grupların hepsi orantısız olarak zorla tahliye olaylarından etkilenmektedir. Tüm gruplardaki kadınlara hassas bir şekilde mülkiyet hakları (ev sahibi olmak da dahil) veya mülkiyete ulaşım hakkı ile ilgili yasal ve diğer türden ayrımcılık uygulanmaktadır ve bu kadınlar evsiz kalma tehdidi ile şiddet ve cinsel istismara maruz kalmaktadır.

ICESCR 2.2 ve 3. Maddesinin ayrımcılığı yasaklayan hükümleri tahliyelerin yapılmadığı yerlerde herhangi bir ayrımcılık uygulamasının da olmamasının sağlanması için Hükümetlere ilave sorumluluklar yüklemektedir.

UDHR madde 25, ICESCR madde 11, CERD madde 5, CEDAW madde 14, CRC madde 27, CMW madde 43 ve CRPD madde 28 gösterge ile ilgili referanslara verilebilecek örneklerdir. Yeterli barınma hakkı ile ilgili olarak Genel Yorumlar No. 4 ' ü (1991) kapsamında yasal güvenlik teminatını da tanımaktadır: "Teminatın türüne bakmadan, zorla tahliye, sıkıntılar ve diğer tehditlere karşı yasla korumayı garanti eden bir güvenli teminat derecesi geliştirmelidir".

Dünya Bankası ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (OECD) gibi bazı kuruluşlar zorla tahliye olaylarından etkilenen insanların sayısını sınırlandırmak sureti ile bunların tekrar yerleştirilmeleri ve/veya başka bölgelerde yaşam alanlarına kavuşturulmaları ile ilgili yönergeleri benimsemişlerdir. Söz konusu uygulamalar baraj-inşaatı ve diğer büyük enerji projeleri gibi büyük ölçekli kalkınma projelerini içermektedir.

- Gösterge 8** . **Kendi seçimleriyle avukat kullanan sanıklarla kendilerine yasal temsil hakkı verilen muhtaç sanıkların hüküm giyme oranları** (Adil yargılanma hakkı ile ilgili sonuç göstergelerine bakın)
- Tanım** Gösterge rapor sürecinde ücretsiz yasal temsil hakkı tanınan sanıkların kendi tercihleriyle avukat aracılığı ile temsil edilen sanıklara oranla hüküm giyme oranı ölçülmüştür. Gösterge iki hüküm için ayrı ayrı kullanılabilir de, ikisinin oranının kullanılması çok daha pratik olacaktır.
- Gerekçe** ICCPR Madde 14(3)(d) ICCPR sanıkların adaletin yerini bulması bunu gerektirdiği her durumda yanlarında yasaldestek bulunması ve bedelini karşılayamamaları halinde ise bu hizmetin ücretsiz olarak verilmesini gerektirmektedir. İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorumları No. 32 ' de "Bu hüküm kapsamında yetkili makamlarca tahsis edilen avukatlık hizmetinin sanığın temsili için zorunlu olduğunu belirtmektedir." Bununla birlikte, atanan avukatın yetersizliği de Delvetin sorumluluğunda olacaktır. Gösterge adil yargılanma ile ilgili olarak mahkemeler önünde eşitlik ilkesi ile ilintili olan bir *sonuç göstergesidir*. Öyle ki, uygulamada hangi eşitliğin nasıl sağlandığı ile ilgilenir.

Hesaplama yöntemi	Gösterge ikisinin oranını almadan önce yasal temsilci verilen sanıklar ve kendi istekleri ile avukat temin eden sanıklar için ayrı olarak hesaplanmaktadır. Her iki grup için, gösterge rapor sürecinde o gruptaki hüküm giyen sanıkların mahkemeden aklanan sanıklara oranı olarak hesaplanır.
Veri toplama ve kaynak	Ana veri kaynakları ulusal ve alt-ulusal seviyede mahkeme kayıtları ve savcılıkların raporlarıdır.
Dönemsellik	Derlenmesi halinde veri yıllık bazda hazırlanmalıdır.
Ayrıştırma	Gösterge suç türlerine (örn.; cinayet, tecavüz, saldırı, hırsızlık, vb.), mahkeme safhası (ilk duruşma veta temyiz) ve bölge ve idari birime göre ayrılır. Gösterge aynı zamanda özellikle cinsiyet, yaş (en azından 18 yaş altı çocuklar ve gençler için) ve uygulanması halinde ilgili demografik gruplara (örn.; etnik gruplar, azınlıklar, göçmenler, engelli kişiler, cinsel eğilim) göre sanığın özellikleri gözetilerek de ayrılmalıdır.
Yorum ve sınırlılıklar	Gösterge tahsis edilen hukukçuların görece seviyelerinin iyi bir ölçütü olup sanığın ekonomik durumuna bakmadan adil yargılanma hakkının etkin bir uygulaması olmalıdır. Fakat, özellikle daha az sayıda davanın görüldüğü bölge veya Eyaletlerde, gösterge derinlemesine analiz edilmemelidir; her vaka kendi iç dinamiklerine göre değerlendirilmelidir. Göstergenin aynı zamanda muhtaş sanıkların ve kendi isteği ile avukat temin eden sanıkların hüküm yapısına ve ortalama uzunluğuna göre bir gösterge ile müşterek kullanımı faydalı olabilir.
Gösterge 9	UDHR madde 10-11, ICCPR madde 14-15, ICERD madde 5(a), CEDAW madde 2, CRC madde 12(2), 37(d) ve 40, ICRMW madde 16(5-9) ve 18 ve CRPD madde 13 adil yargılanma hakkı ile ilgili referanslara örnek teşkil etmektedir.
Tanım	Bebek ölüm hızı (Yaşama hakkı, yeterli beslenme hakkı ve sağlık hakkı ile ilgili tablolardaki göstergelere bakın)
Gerekçe	Gösterge belirtilen dönem içinde 1000 canlı doğumda, bir yaşına gelmeden önce ölen bebeklere atıfta bulunmaktadır.
	Çocuk hayatta kalmasının bir ölçütü olarak bebek ölüm hızı yaşam hakkı, sağlık hakkı ve yeterli beslenme hakkı da dahil olmak üzere birçok insan hakkı türü için kilit sosyo-ekonomik istatistiktir. Bu göstergenin seviyesi birçok ekonomik, sosyal, siyasi ve çevre faktörlerinden etkilenebilir. Sonuç olarak, gösterge bebek ölüm hızının en aza indirildiği makul ve zorunlu koşulları oluşturmada Devlet taraflarının yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin izlenmesinde çok önemlidir.

	<p>Gösterge tablolarında, yaşam hakkı, sağlık hakkı ve yeterli beslenme hakkı bir <i>sonuç göstergesi</i> olarak tanımlanmıştır.</p>
Hesaplama yöntemi	<p>Gösterge araştırılan yıl içerisinde 1000 doğumda bir bir yaş altı bebeklerin ölüm sayılarının hesaplanmasıdır. Ölüm sayıları doğum sayılarına bölünür ve elde edilen sonuç 1000 ile çarpılır.</p>
Veri toplama ve kaynak	<p>Ülke seviyesindeki ana veri kaynakları; güncel istatistik kayıt sistemi ve istatistik kurumunun kayıtlarını da içeren ulusal idari kayıtlar, örneklem araştırmaları, nüfus sayımları ve demografik ve sağlık araştırmalarını da içeren hane halkı araştırmalarıdır.</p>
Dönemsellik	<p>Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ülkelerden idari ve araştırma verilerine dayanan ülke veri dizinlerini bir araya getirmektedir. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu da (UNICEF) Çoklu Gösterge Küme Araştırmaları aracılığı ile ülkeler yönelik veri dizinlerini sunmaktadır.</p> <p>Genel olarak, idari kayıtlara dayalı olan gösterge yıllık olarak yayınlanır ve hane bazında anketlere dayalı olan gösterge ise 3 ila 5 yılda bir yayınlanır.</p>
Ayrıştırma	<p>Örneğin kırsal ve kentsel alanlar arasında olmak üzere göstergenin coğrafi ve idari bölgelere göre ayrımı farklı bölgeler arasında çocuk ölüm şablonlarındaki farklılıkların değerlendirilmesi için çok önemlidir. Buna ek olarak, gösterge ölüm nedeni, cinsiyet ve uygulanabilir olan yerlerde ise demografik gruplara (örn.; etnik gruplar, yerliler, azınlıklar, göçmenler) ve sosyo-ekonomik statü (gelir veya tüketim harcaması miktarları) olarak ayrılabilir.</p>
Yorum ve sınırlılıklar	<p>Gösterge kapsamlı olarak kullanılır ve yaşam hakkı, fiziksel ve akıl sağlığının elde edilebilir en yüksek standardı ve yeterli beslenme hakkının gerekli ölçütlerinin iyi bir özeti niteliğindedir. Çocuk ölüm oranı bilginin en az popülasyondaki ölüm oranlarının yüzde 90'ını kapsayan istatistik kayıtlarından alınması durumunda beş yaş altı ölüm oranlarında daha isabetli tahmin olarak nitelendirilebilir. Hane anketleri için, çocuk ölüm oranları direkt (Demografik ve Sağlık Anketleri) veya dolaylı yoldan (Çoklu Gösterge Küme Anketleri) alınabilir. Dolaylı olarak öngörüldüğünde, bir yaş altı ölüm öngörülürü beş yaş altı ölüm oranları ile tutarlı olmalıdır.</p> <p>Büyük oranda biyolojik farklılıklardan ötürü kızların erkek çocuklarına göre yaşamın ilk beş yılında daha fazla hayatta kalma şansları bulunmaktadır. Bu özellikle perinatal koşulların ölüm nedeni olduğu veya ölüme katkı sağlayan bir durum olduğu yaşamın ilk ayında bu şekildedir. Çocuk ölüm oranları kızlara oranla erkek çocuklarında daha fazla görülebilirken,</p>

Bazı ülkelerde kızların biyolojik avantajları cinsiyet ayrımcılığından ötürü daha büyük bir orana sahip olmaktadır. Fakat, beş yaş altı ölümlerde bir yaşından sonra beslenme ve tıbbi müdahaleler çok daha önemli olduğundan çocuk ölümlerine kıyasla cinsiyet ayrımcılığı daha iyi anlaşılabilir.

En yüksek sağlık standardı hakkı konusunda Genel Yorum No. 14' de (ICESCR Mad. 12) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi "ölü doğum ve bebek ölüm oranlarının azaltılması ve sağlıklı çocuk gelişimi hükümleri" (Mad. 12.2 (a)) aile planlamasına erişim, doğum öncesi ve sonrası bakım, acil kadın doğum hizmetleri ve bilgiye ve aynı zamanda gerekli kaynaklara erişim de dahil olmak üzere çocuk ve anne sağlığının, cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerinin gelişimi için alınması gereken tedbirler olarak algılanabilir.

Yaşam hakkı üzerine İnsan Hakları Komitesi Genel Yorum No. 6 (ICCPR Madde 6) yaşam hakkının çok sığ olarak değerlendirilmekte olduğunu bildirmektedir. "doğal yaşam hakkı" ifadesi sınırlı bir kapsamda tam olarak anlaşılabilir ve bu hakkın korunması Devletlerin pozitif tedbirleri benimsemelerini gerektirmektedir. Bu bağlamda, Komite Devlet taraflarının çocuk ölümlerini azaltmak ve özellikle yetersiz beslenme ve salgın hastalık riskinin ortadan kaldırılması için alınacak tedbirlerin benimsenmesi de dahil olmak üzere olası tüm tedbirleri almak zorunda olduğunu ortaya koymaktadır.

İdari ve hane halkı üzerinde yapılan anketlerden elde edilen veriler çocuk ölümleri hakkında düşük tahminleri içerebilir. Ölümlerin ana nedenlerinin yetersiz sağlık hizmetleri, çocuklar için yetersiz sağlık koşulları ve bunların annelerinin sağlık koşulları ve/veya öngörülmesi güç olan bazı dış etkenlerin sıralanabilmesi için araştırılması büyük önem arz etmektedir bu şekilde politika tedbirleri ile probleme uygun bir şekilde eğilme mümkün olabilir.

UDHR madde 3 ve 25, ICESCR madde 10-12, ICCPR madde 6, ICERD madde 5, CEDAW madde 2, 12 ve 14, CRC madde 6, 27 ve 24, ICRMW madde 9, 28 ve 43 ve CRPD madde 10, 28 ve 25 gösterge geçerliliği ile ilgili referanslara verilebilecek bazı örneklerdir.

Bu [Milenyum Gelişim Amacı Göstergesidir](#).

UDHR	insan hakları evrensel bildirgesi
CAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Uluslararası Sözleşme
ICERD	Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme
ICRMW	Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme
CEDAW	Kadına Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CRPD	Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
CRC	Çocuk Hakları Sözleşmesi